

58. SREČANJE MLADIH RAZISKOVALCEV SLOVENIJE 2024

ČAROBNA OGLEDALA DRUŽBE

Raziskovalno področje: **književnost**

Raziskovalna naloga

Avtorica: Šjama Grobelšek

Mentorica: Nuša Robič

Šola: Osnovna šola bratov Polančičev Maribor

Maribor, 2024

58. SREČANJE MLADIH RAZISKOVALCEV SLOVENIJE 2024

ČAROBNA OGLEDALA DRUŽBE

Raziskovalno področje: **književnost**

Raziskovalna naloga

Avtorica: Šjama Grobelšek

Mentorica: Nuša Robič

Šola: Osnovna šola bratov Polančičev Maribor

Maribor, 2024

Fantazijska literatura je kot čarobno ogledalo, ki slika vrata v neznano, skozi katera mladost vstopa, da bi našla sebe med zvezdami svojih sanj.

(Šjama Grobelšek)

KAZALO VSEBINE

Kazalo slik.....	3
Kazalo grafov	3
Kazalo tabel.....	4
POVZETEK	5
ZAHVALA	6
1 UVOD	7
1.1 Izhodišče in namen dela	7
1.2 Predstavitev ciljev	8
1.3 Raziskovalno vprašanje in hipoteze	8
2 METODOLOGIJA DELA	9
2.1 Zbiranje podatkov	9
2.2 Obdelava in analiza podatkov	9
3 TEORETIČNI DEL.....	10
3.1 Kaj je mladinska fantazijska književnost	10
3.2 Zgodovina fantazijske literature.....	12
3.3 Jakob J. Kenda: Fantazijska književnost.....	13
3.4 Trendi v mladinski fantazijski literaturi	15
4 EMIRIČNI DEL.....	17
4.1 J. K. Rowling: Harry Potter.....	17
4.2 J. R. R Tolkien: Gospodar prstanov	20
4.3 Astrid Lindgren: Pika Nogavička.....	22
4.4 Patrik Ness: Sedem minut čez polnoč	23
4.5 Vpliv mladinske fantazijske literature na samopodobo in samozavedanje	25
4.6 Razumevanje sveta okoli sebe.....	25
4.7 Primerjava	26
5 REZULTATI.....	30

5.1	Prestavitev anketnega vprašalnika.....	30
5.2	Predstavitev in interpretacija rezultatov	32
5.2.1	Starost anketirancev	32
5.2.2	Število prebranih fantastičnih knjig letno	32
5.2.3	Najbolj priljubljene teme v fantastični literaturi	33
5.2.4	Povezava med fantastično literaturo in resničnim življenjem.....	34
5.2.5	Vpliv fantastične literature na samopodobo in samozavedanje.....	34
5.2.6	Realističnost in kompleksnost likov v fantastični literaturi	35
5.2.7	Naslovi fantastičnih knjig, ki najbolj izpostavljajo resnične družbene izzive .	36
5.2.8	Način soočanja z osebnimi in družbenimi težavami skozi fantastično literaturo	37
5.2.9	Poistovetenje z likom in utemeljitev	41
5.2.10	Izboljšave tem v fantastični literaturi	44
5.2.11	Misli in pripombe o vplivu fantastične literature na mladostnike.....	47
6	RAZPRAVA	51
7	DRUŽBENA ODGOVORNOST	54
8	ZAKLJUČEK.....	56
9	VIRI IN LITERATURA	58
9.1	Knjižni viri	58
9.2	Spletni viri.....	59
9.3	Viri slik.....	59
10	PRILOGE.....	61
10.1	Priloga 1	61

Kazalo slik

Slika 1: Fantazijski svet.....	16
Slika 2: J. K. Rowling: Harry Potter	17
Slika 3: J. R. R. Tolkien: Gospodar prstanov.....	20
Slika 4: Astrid Lindgren: Pika Nogavička	22
Slika 5: Patrik Ness: Sedem minut čez polnoč.....	23
Slika 6: Astrid Lindgren.....	27
Slika 7: J. K. Rowling	28
Slika 8: J. R. R. Tolkien	29
Slika 9: Patrik Ness	29
Slika 10: Fantazijska literatura je kot čarobno ogledalo, ki slika vrata v neznano, skozi katera mladost vstopa, da si našla sebe med zvezdami svojih sanj.	50
Slika 11: Fantazijska literatura	53
Slika 12: Branje fantazijske literature	55

Kazalo grafov

Graf 1: Starost anketirancev	32
Graf 2: Prebrane fantazijske knjige na leto	32
Graf 3: Najbolj priljubljene teme v fantazijski literaturi	33
Graf 4: Mnenje anketirancev o povezavi med fantazijsko literaturo in resničnim življenjem	34
Graf 5: Mnenje anketirancev o vplivu branja fantazijske literature na njihovo samopodobo in samozavedanje.....	35
Graf 6: Povezava med fantazijsko literaturo in resničnim življenjem	36

Kazalo tabel

Tabela 1: Naslovi fantastičnih knjig z najbolj izpostavljenimi resničnimi družbenimi izzivi.	37
Tabela 2: Odgovori bralcev o vplivu fantastične literature na osebno in družbeno soočanje z izzivi.....	40
Tabela 3: Liki, s katerimi se bralci poistovetijo v fantastičnih delih	43
Tabela 4: Mnenje bralcev o izboljšavah tem v fantastični literaturi	46
Tabela 5: Misli in pripombe o vplivu fantastične literature na mlade bralce.....	49

POVZETEK

Mladinska fantazijska literatura, priljubljena med generacijami bralcev, je pogosto opažena zaradi svojih čarobnih svetov, epskih bitk in osupljivih pustolovščin. Vendar pa te pripovedi pogosto presegajo zgolj domišljajske elemente; služijo kot most med fantazijo in resničnostjo tako, da pomagajo mladim bralcem, da bolje razumemo sebe in svet okoli nas, ki se soočamo z lastnimi notranjimi boji in družbenimi izzivi – fantazijska literatura ponuja mladostnikom ogledalo, v katerem lahko prepoznamo lastne izkušnje, čustva in težave.

V ozadju mogočnih zmajev, čarovnikov in fantastičnih kraljestev se skrivajo zgodbe, ki govorijo o iskanju identitete, soočanju z družbenimi pričakovanji, težavami z vrstniki, družinskimi odnosi in številnimi drugimi vprašanji, s katerimi se mladi dnevno srečujemo. Te zgodbe služijo kot alegorije, skozi katere lahko mladostniki razumemo lastne izkušnje in čustva.

V tej raziskavi se bom poglobila v to, kako mladinska fantazijska literatura uporablja fantazijo kot sredstvo za obravnavanje realnih družbenih tem. Z analizo izbranih literarnih del bom raziskala, kako so ta dela zasnovana in kako mladostniki interpretiramo te zgodbe. Skozi empirične metode, kot je anketa z mladimi bralci, bom poskušala razumeti, kako tovrstna literatura vpliva na njihovo samopodobo, samozavedanje in njihovo razumevanje sveta okoli sebe.

Razkrila bom, kako fantazijska literatura ne le odraža, ampak tudi oblikuje mladostnikove poglede na svet, pomaga nam pri razumevanju družbene in nam ponuja orodja za premagovanje osebnih izzivov. Mladinska fantazijska literatura tako postane ne samo zabaven beg iz realnosti, ampak tudi neprecenljivo orodje za osebni in družbeni razvoj mladih bralcev.

Ključne besede: mladinska fantazijska književnost, iskanje identitete, samopodoba, samozavedanje, razumevanje sveta, *Harry Potter*, *Gospodar prstanov*, *Sedem minut čez polnoč*, *Pika Nogavička*

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici za pomoč in motivacijo pri nastajanju raziskovalne naloge ter svojima staršema, ki sta mi privzgojila ljubezen do branja in spodbujala pri pisanju te naloge. Prav tako se zahvaljujem svojima sestrama, ki sta mi veliko svetovali in tudi bili v oporo ter s humorjem in pribojčki poskrbeli, da ne odneham.

1 UVOD

1.1 Izhodišče in namen dela

Veliko mladih, tako tudi jaz, se zateka k fantazijski literaturi kot viru tolažbe, zabave in pobega. Razumevanje, kako ta literatura odraža in naslavlja naše lastne izzive, lahko mladim bralcem pomaga bolje razumeti sebe, svoje izzive in svet okoli nas. Raziskovanje te povezave med domišljijo in realnostjo lahko nudi dragoceno samoopazovanje in nove perspektive.

V teoretičnem delu bom raziskovala, kaj je mladinska fantazijska literatura ter predstavila zgodovino, razvoj in značilnosti mladinske fantazijske literature.

Pregledala bom relevantno literaturo, ki se ukvarja s povezavo med fantazijsko literaturo in družbenimi vprašanji, s poudarkom na mladinski literaturi.

Raziskala bom, kaj pomenita alegorija in simbolika v fantazijski literaturi, da bom razumela, kako fantazijski svetovi in liki pogosto služijo kot simbolični prikazi resničnih svetov in težav.

Nato bom pregledala glavne družbene teme, ki jih obravnava mladinska literatura in kako so te teme prikazane skozi fantazijo.

V empiričnem delu bom naredila izbor in analizo literarnih del, in sicer nekaj ključnih fantazijskih del, namenjenih mladostnikom. Analizirala jih bom z vidika, kako odražajo in obravnavajo družbene izzive mladostnikov.

Želim izvedeti, kakšen vpliv ima fantazijska literatura na mlade bralce, zato bom izvedla anketo med mladimi bralci, da razumem tudi njihov pogled na izbrane knjige in kako se poistovetijo z liki ter problematiko v delih.

Za zaključek bom naredila primerjalno analizo. Primerjala bom različna fantazijskima dela in njihov način obravnave realnih težav – ali obstajajo skupni vzorci, razlike ali trendi.

S sintezo bom pokazala, kako raziskava vpliva na samozavedanje mladih – ali in kako obravnava teh tem v literaturi vpliva na samozavedanje, samopodobo in razumevanje resničnega sveta s strani mladih bralcev.

1.2 Predstavitev ciljev

Moj cilj je analizirati izbrana fantazijske dela z vidika tem, ki se tičejo resničnega življenja mladostnikov, raziskati, kako mladinska fantazijska literatura obravnava teme, kot so iskanje identitete, prijateljstvo, ljubezen, družinski odnosi in družbeni pritiski ter razumeti vpliv takšne literature na mlade bralce in kako jim/nam lahko pomaga v njihovem/našem osebnem in socialnem razvoju.

Če strnem, bi lahko napisala, da je moj cilj ugotoviti, kako mladinska fantazijska literatura odseva in naslavlja resnične izzive mladostnikov.

1.3 Raziskovalno vprašanje in hipoteze

Raziskovalno vprašanje:

Kako mladinska fantazijska literatura preko svojih zgodb in likov odseva in obravnava aktualne družbene teme, s katerimi se soočajo mladostniki?

Hipoteze:

H 1: Mladinska fantazijska literatura ne ponuja le pobega iz realnosti, temveč se v njej pogosto skrivajo alegorije na realne družbene izzive.

H 2: Glavni junaki in junakinje v fantazijski literaturi se pogosto soočajo z izzivi, ki so alegorično povezani z izzivi, s katerimi se srečujejo mladi bralci v resničnem življenju.

H 3: Mladinska fantazijska literatura lahko ponudi mladostnikom orodja za boljše razumevanje in soočanje z lastnimi življenjskimi težavami.

2 METODOLOGIJA DELA

V raziskovalni nalogi sem uporabljala različne metode dela.

V prvem delu naloge predvsem deskriptivno metodo za predstavitev zgodovine, razvoja in značilnosti mladinske fantazijske literature, nato metodo zbiranja, saj sem na spletu in v knjigah iskala potreben material o vsem, kar bi mi pomagalo pri raziskovanju povezave med fantazijsko literaturo in družbenimi vprašanji, ki sem si jih zastavila, s poudarkom na mladinski literaturi.

Nato sem uporabila metodo sistematičnega pregleda literature, torej vseh dosegljivih raziskav, ki so mi še dodatno pomagala razumeti, kako fantazijski svetovi in liki pogosto služijo kot simbolični prikazi resničnih svetov in težav ter glavnih družbenih tem, ki jih obravnava mladinska literatura in kako so te teme prikazane skozi fantazijo.

Zaključila sem z metodo anketiranja, kjer sem kot merski instrument uporabila anketni vprašalnik, s katerim sem prišla do stališč in mnenj anketirancev. Ta je bil anonimen in sestavljen iz 11 vprašanj, 6 zaprtega tipa in 5 odprtega tipa.

Anketni vprašalnik sem poslala dijakom srednje poklicne šole in gimnazije, in sicer od 1. do 4. letnika. Za anketni vprašalnik o fantazijski literaturi sem izbrala dijake, stare od 15 do 18 let, ker imajo bolj razvite kritične miselne sposobnosti in so bolj sposobni poglobljeno razmišljati o kompleksnih temah, ki jih ta literatura obravnava. Poleg tega, ker so v obdobju iskanja lastne identitete, lahko fantazijska literatura služi kot bogat vir za raziskovanje osebnih in družbenih vprašanj in sem predvidevala, da bom dobila več rešenih anketnih vprašalnikov. Prav tako sem zasledila podatek, da to obdobje zaznamuje poglobljeno ali novo zanimanje za fantazijsko literaturo, kar lahko poveča za motivacijo za sodelovanje v anketi.

2.1 Zbiranje podatkov

Podatke sem pridobila s spletnim vprašalnikom, ki je bil aktiven 7 dni. Podatki so se zbirali na portalu: <https://forms.office.com/e/6yfCRHyGFJ>.

2.2 Obdelava in analiza podatkov

Podatke vprašalnika sem obdelala tako s programom Forms (vprašanja zaprtega tipa) kot tudi ročno (vprašanja odprtega tipa).

3 TEORETIČNI DEL

3.1 Kaj je mladinska fantazijska književnost

Literarni teoretik, strukturalist, zgodovinar in esejist Tzvetan Todorov je najbolj znan po svoji opredelitvi fantastike, ki je še danes temelj raziskovanju fantastike v literaturi. V delu *Introduction à la littérature fantastique* vpelje pojma čudno in čudežno, fantastiko pa opredeli kot omahovanje med tema dvema pojmomoma.

Fantastično v širšem smislu vedno prestopa neke meje naravnih zakonov, razuma, človekovih izkušenj logike realnega sveta. Za Todorova je fantastičen katerikoli dogodek, ki se zgodi v našem (naravnem, konvencionalnem) svetu in se nam zdi nadnaraven, vendar je obstoj tega fantastičnega dogodka omejen samo na trajanje junakovega oziroma bralčevega dvoma, ali se je nadnaravni dogodek resnično zgodil ali ne (Zupan Sosič, 2006, str. 73). Ko v naravnem svetu pride do pojava, ki ga z zakoni narave junak ali bralec ne moreta razložiti, se pojavita dve možnosti: gre za zablodo, plod domišljije, pri čemer zakoni sveta ostanejo nedotaknjeni, ali pa je ta dogodek del realnosti, v tem primeru obstajajo zakoni sveta, ki junaku ali bralcu niso znani.

Iz junakove oziroma bralčeve negotovosti, omahovanja med naravnim in nadnaravnim izhajajo trije različni načini fantastičnega (v ožjem smislu). Če ima nenavadni dogodek razumsko razlago, je literarno delo čudno¹, če dogodek nima razumske razlage in je treba sprejeti neke nove zakone realnosti, pa gre za fantastično čudežno. Fantastično je vmesna stopnja med čudnim in čudežnim (Zupan Sosič, 2006, str. 73).

Za mladinsko fantazijsko pripoved je značilno, da je sicer trdno zasidrana v realnem svetu, a da njen glavni junak, ponavadi otrok, na neki način odplava v svet domišljije, kjer se uresničijo vsa njegova hrepenenja in razrešijo vsi njegovi problemi. Na pot domišljije – na fantazijsko ravnino, kjer velja najvišji zakon: zakon pisateljevih in bralčevih želja, se ti otroci odpravijo praviloma tako, da je mogoče njihov prehod z realne na fantazijsko ravnino pojasniti z razlogi, ki veljajo v realnem svetu.

Fantazijska književnost je vedno odsev časa, v katerem nastaja. Čeprav govori o tujih svetovih in bitjih, ima svoj temelj vedno tukaj in zdaj kot z domišljijo obogatena sedanost. Kakovostna

¹ Todorov kot primer navede sanje, iluzije, vpliv drog, norost.

fantazija ni »šund« za na plažo in tudi ni zgolj otroško ali mladinsko branje, kar še vedno mnogi mislijo. Tudi sama sem branje fantazijskih pripovedi najprej malo »skrivala«, dokler nisem ugotovila, da to ni potrebno.

Ko sem iz knjižnice prinesla nekaj literature in se pravzaprav zaradi zahtevnosti skoraj neuspešno prebijala skozi besedilo, sem v knjigi z naslovom Znanstvena fantastika, kanonizacija, marginalizacija in akademsko avtorjev Garyja Westfahla in Georga Slusserja le naletela na nekaj, kar me je vedno begalo, to je ravno to moje »skrivanje« s fantazijsko literaturo, čeprav sploh ne znam ubesediti, zakaj. Zdaj mi je morda malo bolj jasno. Čeprav gre za znanstveno fantastiko in ne za fantazijsko literaturo, sem videla med njima povezavo glede »cenjenosti«, saj tudi med mladimi velikokrat velja za drugorazredno, celo otročje branje.

»Izmed vseh oblik nekoč zapostavljene literature, ki so sedaj deležne pomembne pozornosti s strani poznavalcev, je znanstvena fantastika vedno privlačila največ akademskega upora. Medtem ko je nekaj velikih avtorjev, od Mary Shelley in H. G. Wellsa do Margaret Atwood in Williama Gibsona, doseglo akademsko odobritev, popularna znanstvena fantastika sicer privablja povratno zaničevanje in še danes lahko nekateri oddelki za literaturo prepovejo diplomantom pisanje disertacij o znanstveni fantastiki in krotijo in kaznujejo člane fakultete, ki objavljajo dela v zvezi z znanstveno fantastiko. Ker stara pritožba, da je znanstvena fantastika »drugorazredna« literatura« zaradi številnih nedvomno pismenih avtorjev, ki so se moštvu pridružili, ne velja več, morajo za to nadaljujočo se sovražnost stare garde pa tudi mladoturkov v literarnih vojnah obstajati še druge razlage. Morda drži teza nekaterih tolmačev, da temeljne kakovosti znanstvene fantastike predstavljajo grožnjo literarnim tradicijam." (Westfahl in Slusser, 2004, str. 9)

Fantazijska književnost je žanr, ki vključuje pripovedovanje zgodb, postavljenih v izmišljene svetove, kjer magija in nadnaravni elementi igrajo osrednjo vlogo. Ta žanr se odlikuje po uporabi fantastičnih elementov, ki niso omejeni z zakoni naše realnosti, kar avtorjem omogoča, da raziskujejo neskončne možnosti v svojem pripovedovanju. Fantazijska literatura pogosto vključuje raznolike like, kot so čarovniki, zmaji, vile in druga mitska bitja, ter kompleksne svetove z lastnimi zgodovinami, geografijo in sistemi magije.

3.2 Zgodovina fantastične literature

Zgodovina sodobne fantastične literature med prva avtorja uvršča škotskega pisatelja Georda MacDonalda in njegova romana *The Princess and the goblin* (1872) in *Phantastes* (1858). Slednji velja za prvi fantastični roman, napisan za odrasle. Drug pomemben pisatelj tega časa je bil William Morris s številnimi romani, med drugim z *The well at the world's end* (1896).

Fantastična dela za mlade so bila bolj sprejemljiva kakor za odrasle. Pisatelji, ki so imeli željo pisati fantastična dela za mlade, so morali svoja dela prilagajati. Kot pomembno prelomnico v fantastični literaturi štejemo delo *Alice v čudežni deželi* iz leta 1865. Začetki sodobne fantastične pripovedi sodijo v 18. stoletje skupaj z naraščajočo priljubljenostjo popotniških zgodb. Prva fantastična revija je bila ustvarjena leta 1923, imenovala se je *Weird tales* (Čudne zgodbe), z njej podobnimi revijami je fantastična pripoved postajala vedno bolj priljubljena. Žanr fantastične je resnično zaživel šele konec 19. oziroma v začetku 20. stoletja. Velika prelomnica v razvoju fantastične literature so dela angleškega pisatelja in jezikoslovca J. R. R. Tolkiena iz petdesetih let dvajsetega stoletja (*Hobit* ali *Tja in spet nazaj* in trilogija *Gospodar prstanov*) in C. S. Lewisove *Zgodbe iz Narnije*. Pomembna avtorica je tudi Ursula Kroeber Le Guin s svojimi romani *Saga o Zemljemorju* (ang. *Earthsea*). Najbolj znano in priljubljeno delo zadnjega desetletja je nedvomno zbirka sedmih knjig angleške avtorice J. K. Rowling z naslovom *Harry Potter*.

Pomemben napredek v sodobni fantastični književnosti lahko štejemo sago *Pesem ledu in ognja* ameriškega pisatelja Georda R. R. Martina, saj je se z njegovimi deli fantastična dokončno otresla smernic, katere je postavil Tolkien s svojimi romani o Srednjem svetu. Tako je več kot pol stoletja fantastična književnost temeljila na popotovanju dobrega glavnega lika, medtem ko so bili njegovi nasprotniki vedno slabi. Liki v fantastičnih romanih do izida *Igre prestolov* so bili črno-beli. Martin je likom dodal tako dobre kot tudi slabe lastnosti, predvsem pa je zabilal meje med dobrimi in slabimi liki. Vrednotenje na dobre in slabe je prepustil bralcu samemu. Ta novost je pomenila nov razmah v fantastični književnosti in kar nekaj avtorjev je sledilo njegovemu zgledu (Furlan, 1998).

Najzgodnejši primer uporabe izraza fantastična za poimenovanje literarnih del, ki so ga našli literarni raziskovalci, je tako iz svojčas znane monografije *Odločeni brati*, ki je prvič izšla leta 1961. Njena avtorica Margery Fisher v njem navaja okoli tisoč mladinskih del, ki jih priporoča v branje. Priporočeno branje razporeja v petnajst skupin, ki so večinoma opredeljene vsaj

nekoliko nejasno, tako tudi osma, ki jo poimenuje Fantasy. Izraz fantazija kot poimenovanje za skupino literarnih del se je nato že v sedemdesetih močno uveljavil v literarni vedi, različnih strokah in javnosti angleško govorečih dežel. Predstavniki strok so nadalje na temo fantazije izdali vrsto pregledov in tako nadaljevali delo Fisherjeve (Kenda, 2009, str. 1011).

Večina slovenskih bralcev je o obstoju fantazijskega žanra najverjetneje izvedela šele ob prihodu uspešne filmske trilogije Gospodar prstanov ali niza Harry Potter, ki je predstavil mladinsko različico žanra.

3.3 Jakob J. Kenda: Fantazijska književnost

V knjižnici sem si izposodila knjigo Jakoba J. Kende z naslovom Fantazijska književnost, ki pa je bila zame zelo zahtevno branje. Ugotovila sem, da je pravzaprav literature, kjer bi lahko raziskovala fantazijsko književnost, prilagojeno meni, osnovnošolki, pravzaprav manj, kot sem pričakovala. Naletela sem na kratke, osnovne definicije, tako da sem se morala prebijati skozi, zame zahtevno, literaturo.

Kenda (rojen 1973 na Jesenicah) je prevajalec sodobnih del za mladino, zlasti uspešnic J. K. Rowling o Harryju Potterju. Preučuje mladinsko književnost, predvsem sodobno zvrst fantazijske literature. Nanjo se v celoti nanaša tudi knjiga, ki je z naslovom Fantazijska književnost izšla pri Mladinski knjigi. Pravzaprav gre za avtorjevo doktorsko delo.

Avtor najprej definira pojem fantazijske književnosti oziroma fantazije, ki se je sredi 20. stoletja začel ločevati od pojma literarna fantastika. Kenda opredeli pojem, v angleški različici imenovan fantasy, kot sta ga določili sočasna literarna kritika in veda v anglo-ameriških deželah in celinski Evropi. Pravi, da je trditev, da se je v literarni vedi pojem na Slovenskem prvič pojavil leta 1998, zmotna, kajti oznako fantasy najdemo že prej, v spisih o znanstveni fantastiki.

Kenda razloči pojem fantasy (fantazija) od pojma fantastic (fantastika). Pri prebiranju njegove razlage, sem to razumela, da je fantazija kot zgodba, kjer se vse lahko zgodi. Predstavljam si svetove, kjer čarovniki letajo na metlah, kjer lahko srečaš zmaje ali celo obiščeš čarobne dežele skozi skrivna vrata. To so zgodbe, kot so Hobit ali Gospodar prstanov, kjer se dogajajo pustolovščine v svetovih, ki jih ljudje kot mi ne moremo obiskati, razen skozi branje. V teh

zgodbah se pogosto srečujejo čudežni in resnični svet, kar pomeni, da se lahko znajdeš v popolnoma novem svetu čarovnije, ki je hkrati povezan z našim.

Fantastika pa je malo drugačna. To so zgodbe, ki se lahko zgodijo v svetu, ki je bolj podoben našemu, ampak vsebujejo elemente, ki niso resnični ali možni, kot na primer ljudje, ki lahko letijo, ali naprave, ki te popeljejo v prihodnost. Te zgodbe so starejše in vključujejo knjige, kot so Alica v čudežni deželi ali znanstvene fantastike od Julesa Verna. Tukaj fantazija sreča znanost in ustvarja čudovite pustolovščine, ki se zdijo skoraj možne.

Tako fantazija kot fantastika te popeljeta v svetove, kjer so čudeži del vsakdanjika, ampak na malo drugačen način. Fantazija te popelje v nove svetove polne magije, medtem ko fantastika prepleta čarobno z resničnim svetom na načine, ki jih lahko skoraj verjameš. Obe vrsti zgodb so super za branje, ker te popeljejo na neverjetne dogodivščine, kjer lahko srečaš nenavadna bitja in odkriješ čarobne kraje (Kenda, 2009).

Ko sem tako z metodami za teoretični del raziskovala, sem res naletela na oviro, ki sem jo že prej omenila. Ko sem iskala raziskave o fantazijskih knjigah, ki jih radi beremo mladi, sem ponovno opazila, da ni veliko strokovnih mnenj ali raziskav o teh knjigah, čeprav so zelo priljubljene in se veliko prodajajo po vsem svetu. Te knjige, kot so Harry Potter ali Igre lakote, pogosto dobijo svoje filme ali TV serije in imajo veliko oglasov. Čudno je, da strokovnjaki ne govorijo veliko o teh knjigah, ker so že dolgo časa popularne. Gre večinoma za obnove.

Nekaj slovenskih raziskovalcev pa se je vseeno posvetilo tem knjigam. Na primer, Lilijana Burcar je raziskovala, kako knjige kot Harry Potter vplivajo na to, kako mladi v Sloveniji razmišljajo o svetu okoli sebe. Vanesa Matajc je pisala o tem, kako te mladinske knjige obravnavajo pomembne življenjske teme.

Razmišljala sem tudi, da je pomanjkanje raziskav o teh knjigah mogoče zato, ker se trendi hitro spreminjajo in le nekaj knjig ostane priljubljenih dolgo časa. Knjige, ki postanejo še bolj priljubljene zaradi filmov ali serij, so izjema. Mogoče bi morali raziskave gledati na splošno, kaj je skupnega najbolj prodajanim knjigam, namesto da se osredotočajo na posamezne naslove.

Fantazijske knjige niso vedno le za zabavo; nekatere so zelo dobro napisane in obravnavajo resne teme.

3.4 Trendi v mladinski fantastični literaturi

Trendi v mladinski fantastični literaturi se spreminjajo, kot na primer pojav novih serij knjig po uspehu ene zgodbe. Pomembno je tudi, da mladi večinoma sami izbirajo, katere knjige bodo brali, na podlagi priporočil prijateljev, ne pa staršev ali učiteljev.

Kot sem že zapisala, se trendi v mladinski fantastični literaturi nenehno razvijajo in odražajo spremembe v družbenih vrednotah, tehnološkem napredku in interesih mlajših generacij.

Sodobna mladinska fantastična literatura vse bolj priznava pomen raznolikosti in vključenosti. Avtorji in založniki se zavedajo potrebe po zastopanju različnih kultur, etničnosti, spolnih identitet in življenjskih izkušenj. To ne samo da mladim bralcem omogoča, da vidijo sebe v zgodbah, ampak tudi spodbuja empatijo in razumevanje za ljudi iz različnih okolij.

Trend prepletanja fantastičnih elementov z drugimi žanri, kot so znanstvena fantastika, detektivke in celo zgodovinske pripovedi, postaja vse bolj priljubljen. Ta pristop omogoča ustvarjanje edinstvenih in kompleksnih svetov, ki razširjajo tradicionalne meje fantastične literature. Takšna dela pogosto vključujejo napredno tehnologijo, alternativno zgodovino ali kriminalistične uganke, ki jih rešujejo z uporabo magije.

Mladinska fantastična literatura vse bolj poudarja čustveni razvoj likov in obravnava teme, kot so duševno zdravje, identiteta in osebna rast. Zgodbe pogosto raziskujejo kompleksna čustva in socialne dileme, s katerimi se mladostniki lahko poistovetijo in iz katerih se učijo.

Rast popularnosti distopičnih² zgodb v mladinski fantastični literaturi odraža skrbi mladih bralcev o prihodnosti sveta. Te zgodbe raziskujejo teme, kot so okolijska kriza, avtoritarni režimi in družbena neenakost ter služijo kot opozorilo in priložnost za razmislek o možnih prihodnostih.

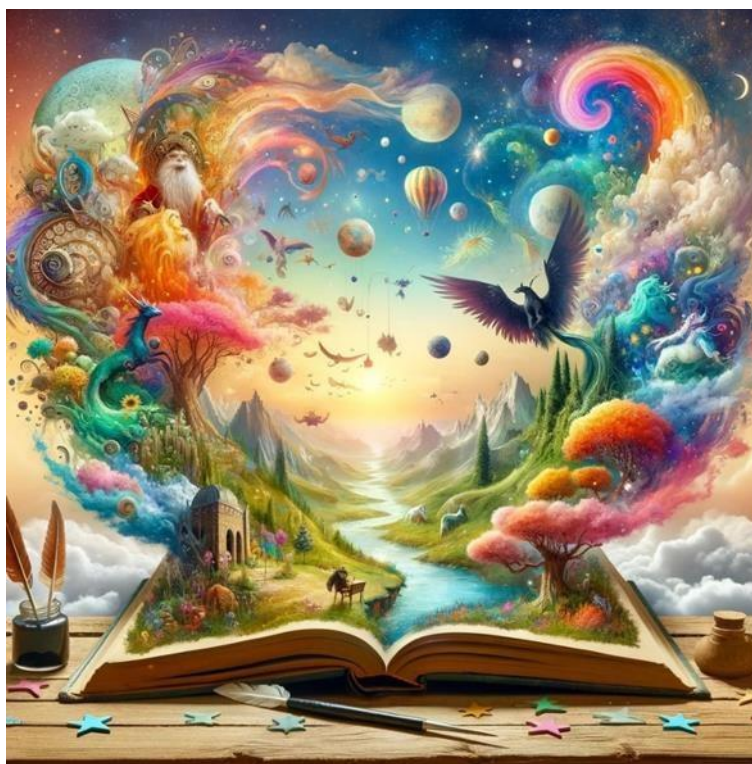
S pomočjo tehnološkega napredka fantastična literatura vse bolj presega tradicionalne knjižne oblike. Zgodbe živijo tudi v video igrah, aplikacijah, spletnih platformah in družbenih omrežjih, kar omogoča večplastno in interaktivno izkušnjo pripovedovanja. Ta trend spodbuja bralce, da postanejo aktivni udeleženci v zgodbah, ki jih imajo radi.

² V katerem je prisotna neugodna, zatiralska družbena ureditev, ki potencialno lahko nastane, se uresniči v prihodnosti.

Ekološka zavest in okolijska vprašanja postajajo vse pomembnejša tema v mladinski fantastični literaturi. Zgodbe pogosto vključujejo teme, kot so varovanje narave, boj proti onesnaževanju in ohranjanje biotske raznovrstnosti, kar odraža naraščajočo zaskrbljenost mladih glede okolijskih vprašanj (J. R. R. Tolkien: Hobit).

Sama doživljam mladinsko fantastično literaturo tako, da se postavim v čevlje junaka in hodim skozi njega v njegove situacije, doživljam njegova čustva, razmišljam iz njegovega zornega kota, v problemu se prepoznavam v svoji izkušnji in se spopadam z njim ... prehodim njegovo pot in spremljam, kar doživlja on sam in se soočam s situacijami, v katerih se znajde junak do razrešitve ... večinoma je srečen konec, čeprav je kompleksen, saj ne prikriva, ampak razkriva resničnost skozi junakovo perspektivo. Ne gre za »happy ending« neke ljubezenske zgodbe.

Zagotovo mi ne nudi samo beg pred realnostjo, ampak me tudi izobražuje, osvešča in opolnomoči za soočanje z izzivi sodobnega sveta.

Slika 1: Fantazijski svet

4 EMIRIČNI DEL

4.1 J. K. Rowling: Harry Potter

Slika 2: J. K. Rowling: Harry Potter

Serijski knjigi o Harryju Potterju, avtorice J. K. Rowling, pripoveduje zgodbo o mladem čarovniku po imenu Harry Potter, ki na svoj enajsti rojstni dan izve, da je čarovnik. Harry je sirota, ki sta ga kot dojenčka starša izgubila v boju proti zlobnemu čarovniku Lordu Voldemortu. Odrašča pri svojih nečimrnih sorodnikih Dursley, ki mu nikoli niso povedali resnice o njegovih starših ali njegovem pravem izvoru.

Harry je sprejet v Bradavičarko, šolo za čarovnike in čaravnice, kjer se začne njegovo pravo življenje in avantura. V šoli sklene globoko prijateljstvo z Ronom Weasleyjem in Hermiono Granger, s katerima skupaj odkrivajo skrivnosti Bradavičarke, se učijo čaravnije in soočajo z različnimi izzivi. Harry se skozi serijo sooča z Voldemortom, ki želi ponovno pridobiti svojo moč in vladati čarovniškemu svetu.

Vsaka knjiga v seriji pokriva eno šolsko leto v Bradavičarki, v katerem Harry in njegovi prijatelji rešujejo nove uganke, se učijo o moči prijateljstva, ljubezni in poguma ter se borijo proti zlu, ki ogroža njihov svet.

Fantazijski elementi

Serijski Harry Potter je polna fantazijskih elementov, ki vključujejo čaravnijo, čarobna bitja (kot so zmaji, hipogrifi, hišni vilini), žive slike, govorilne portrete in magične predmete (npr.

čarobne palice, leteče metle, Nevidni plašč). Vse te značilnosti ustvarjajo bogat in domišljijijski svet, ki privlači bralce vseh starosti.

Poistovetenje s Harryjem

Mladi bralci se lahko zlahka poistovetijo s Harryjem Potterjem in njegovimi izkušnjami. Harry je lik, ki kljubuje težavam in se sooča z mnogimi izpiti poguma, prijateljstva in zvestobe. Njegova želja po pripadnosti, soočanje z identiteto in iskanje svojega mesta v svetu so teme, s katerimi se lahko mladostniki povežejo.

Ko sem prebrala knjige, sem se vprašala, kdo se lahko poistoveti s Harryjem in kako sem se sama poistovetila z njegovim likom.

Poistovetijo se mladostniki, ki iščejo svojo identiteto. Tako kot Harry tudi mladi iščejo svoje mesto v svetu in se soočajo z vprašanji o tem, kdo so in kam spadajo.

Vsak, ki ceni prijateljstvo bo v Harryjevih čevljih občutil tesna vez z Ronom in Hermiono in pomen prijateljstva in kako lahko pravi prijatelji stojijo ob tebi v dobrem in slabem.

Morda v današnjem času medvrstniškega nasilja tudi vsak, ki se počuti kot »outsiderji« v šoli, v razredu ... saj je Harryjevo življenje pri Dursleyjih postavljeno v vlogo nezaželenega »outsiderja«, kar je občutek, s katerim se lahko poistovetijo mnogi mladi.

Sama se štejem med oboževalce avanture in raziskovanja, zato so mi Harryjeve pustolovščine v magičnem svetu ponudile pobeg v domišljijisko resničnost, polno skrivnosti in odkritij.

Kot mladostnica lahko rečem, da serija knjig Harry Potter ne le da ponuja fantastičen pobeg v čarobni svet, ampak tudi obravnava univerzalne teme, ki odmevajo pri mladostnikih, kot so iskanje lastne identitete, pomen družine in prijateljev ter boj med dobrim in zlim.

Zagotovo moram tukaj omeniti še ljubezen. Ljubezenski zgodbi med Ronom Weasleyjem in Hermiono Granger ter med Harryjem Potterjem in Ginny Weasley so ključni elementi v zgodbi Harry Potter, ki se razvijajo skozi vseh sedem knjig. Te zgodbe dodajo čustveno globino in realnost magičnemu svetu, hkrati pa ponujajo vpogled v dinamiko odnosov in zorenje likov.

Ron in Hermiona sta primer para, ki svojo ljubezen razvija postopoma, skozi serijo izzivov, nesoglasij in skupnih avantur. Njuna zveza ni prikazana kot ljubezen na prvi pogled, temveč kot nekaj, kar zraste iz prijateljstva in skupnih izkušenj. Njuna dinamika je polna trenj, ki so

pogosto rezultat njunih zelo različnih osebnosti – Hermiona je resna, pametna in organizirana, medtem ko je Ron bolj sproščen, včasih neroden in manj akademsko usmerjen.

Kljub temu njihova medsebojna privlačnost in globoka zvestoba drug drugemu prevladata nad trenji. En izmed vrhuncev njune zgodbe je v sedmi knjigi, Harry Potter in Svetinje smrti, ko njuna čustva končno pridejo na dan, še posebej v trenutkih visoke napetosti in nevarnosti. Njuna zveza simbolizira, kako lahko razlike med ljudmi obogatijo odnos, če sta vpletena ljubezen in medsebojno spoštovanje.

Harry in Ginnyjeva ljubezenska zgodba je subtilnejša in se razvija bolj v ozadju serije. Ginny je že od začetka prikazana kot občudovalka Harryja, a njena čustva do njega se sčasoma razvijejo v globljo ljubezen. Harry začne svoja čustva do Ginny resno raziskovati šele v šesti knjigi, Harry Potter in Princ mešane krvi, ko odkrije, da njegova privlačnost do nje presega prijateljstvo.

Zgodba med Harryjem in Ginny poudarja temo prave ljubezni, ki čaka na pravi trenutek. Kljub Harryjevi skrbi za njeno varnost in njegovemu sprva neodločnemu obnašanju, je njuna zveza prikazana kot močna in stabilna. Ginny razume Harryjeve bremena bolje kot kdorkoli drug in mu stoji ob strani kot enakovredna partnerka. Njuna zgodba doseže vrhunec, ko se po koncu serije poročita in imata družino, kar simbolizira zmago ljubezni in sreče nad preteklimi boji in temo.

V obeh primerih J. K. Rowling prepleta ljubezenske zgodbe z glavno zgodbo, kar bralcem kaže, da so odnosi, ljubezen in prijateljstvo ključni elementi človeške izkušnje tudi v svetu polnem magije in nevarnosti. Te zgodbe poudarjajo, da ljubezen ni le vir tolažbe in sreče, ampak tudi pomembna motivacijska sila za like, ko se soočajo z izzivi in nevarnostmi v svojem svetu.

Kot sem že zapisala, prebrala sem tudi kakšno dostopno analizo, ki sem jo le delno razumela, zato jo bom raje še pustila in vzela v roke čez nekaj let. Recimo dr. Lilijana Burcar v svoji knjigi *Novi val nedolžnosti v otroški literaturi* pravi, da Harry Potter (J. K. Rowling) in *Zlati kompas* (P. Pullman) nazorno osvetli krčenje, lomljenje in diskvalificiranje dekliških in ženskih likov v knjigah o Harryju Potterju ter preobrat sprva kompleksne dekliške junakinje v neracionalno in šibko bitje, ki potrebuje vodstvo in zaščito superiornega dečka v Pullmanovih knjigah. To drzno napisano delo na stičišču otroške literature ter kritike kulture in ideologije bo zagotovo sprožilo mešane odzive med bralci, zlasti ljubitelji obeh uspešnic, marsikoga pa

tudi spodbudilo h globljemu premisleku o vplivu tovrstnih del na otrokov osebnostni razvoj in dojetje sveta.³

4.2 J. R. R. Tolkien: Gospodar prstanov

Slika 3: J. R. R. Tolkien: Gospodar prstanov

Gospodar prstanov je trilogija, ki jo je napisal J. R. R. Tolkien, in je epska fantazijska pustolovščina, ki se odvija v izmišljenem svetu. Zgodba se začne v Bratovščini prstana, ko mladi hobit Frodo Bisagin iz Hobitona podeduje čarobni Prstan moči od svojega strica Bilba Bisagina. Prstan, ki ga je ustvaril temni gospodar Sauron, da bi vladal Srednjemu svetu, mora biti uničen v ognju gore usode, edinem kraju, kjer se ga lahko razdre.

Frodo, skupaj s svojimi prijatelji Samom, Meryjem in Pippinom ter člani bratovščine, ki vključuje čarovnika Gandalfa, bojevnika Aragorna, škrate Gimlija, vilina Legolasa in človeka Boromirja, se poda na nevarno potovanje. Njihova naloga je preprečiti Sauronu, da bi dobil Prstan in s tem moč nad Srednjim svetom. Skozi serijo, ki se nadaljuje z Dvema trdnjavama in se zaključi z Vrnitvijo kralja, se skupina sooča s številnimi preizkušnjami, bitkami in izdajami. Ob tem se razvijajo tudi druge zgodbe, kot je vzpon Aragorna, pravega kralja Gondorja, in boj proti Sauronovim silam.

³ <http://www.zamisel.org/burcar-lilijana-novi-val-nedolznosti-v-otroski-literaturi>

Fantazijski elementi

Gospodar prstanov je poln fantazijskih elementov, ki vključujejo različna čarobna bitja, kot so orki, enti, balrog in Nazgûli. Svet Srednje Zemlje je bogat z različnimi rasami, vključno s hobiti, ljudmi, vilinci, škрати in drugimi mitskimi bitji. Magija je ključni del sveta, s čarobnimi predmeti, kot je Prstan Moči, in čarobnimi sposobnostmi likov, kot je Gandalf. Tolkien je ustvaril tudi kompleksno zgodovino, geografijo, jezike in kulture za različne rase Srednjega sveta, kar daje svetu neverjetno globino in realizem.

Poistovetenje z liki

Mladostniki se lahko poistovetijo s Frodom in njegovimi prijatelji zaradi njihove pogumnosti, odločnosti in prijateljstva, ki jih povezuje skozi njihovo pot. Frodova naloga nositi Prstan in se soočiti z velikim zlom, kljub temu da je le majhen hobit, odmeva z idejo, da lahko tudi »mali« ljudi naredijo velike stvari.

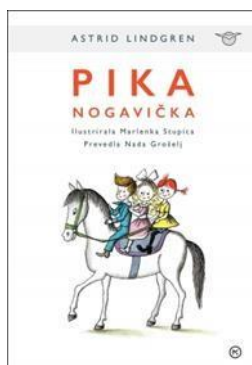
Mladostniki, ki se soočajo z izzivi se seveda, podobno kot Frodo, ki se sooča z ogromno odgovornostjo, lahko poistovetijo z občutkom soočanja z velikimi nalogami ali pritiski.

Tisti, ki cenijo prijateljstvo in zvestobo se najdejo v Frodu in Samu, saj prikazujeta pomen podpore in zvestobe med prijatelji – prijateljstvo med člani bratovščine.

Znova sem se poistovetila kot ljubiteljica avanture in raziskovanja po potovanju po Srednjem svetu, polnem nevarnosti in odkritij, saj sanjam o lastnih avanturah.

Serijski knjig Gospodar prstanov ne ponuja le pobega v čudovit fantazijski svet, ampak tudi obravnava teme, kot so boj med dobrim in zlim, žrtvovanje za večje dobro in moč prijateljstva. Ti globoki in univerzalni koncepti, skupaj s fantastičnim svetom in zapletenimi liki, omogočajo, da se mladi bralci zlahka poistovetijo z zgodbo in njeno sporočilnostjo.

4.3 Astrid Lindgren: Pika Nogavička

Slika 4: Astrid Lindgren: Pika Nogavička

Za Piko Nogavičko sem se odločila, saj mi je mama že kot majhnemu otroku pripovedovala, da jo je tolikokrat prebrala, da niti ne ve številke. Pripovedovala mi je, da se je tako vživela v glavni lik, da se še zdaj spomni čudovite vode na otoku Tuka Taka in vseh vragolij, ki jih je počela »s Piko«.

Pika Nogavička, ki jo je ustvarila švedska avtorica Astrid Lindgren, je zgodba o nenavadni in neodvisni deklici z nadčloveško močjo, ki živi sama v svoji hiši Vila Čira Čara skupaj s svojim konjem in opico gospodom Fickom. Pika je sirota s čarobnim pristopom k življenju, ki nikoli ne sledi pravilom družbe. Njene pustolovščine in domislice zabavajo, vznemirjajo in včasih šokirajo ljudi okoli nje, še posebej njena nova prijatelja, brata in sestro Tomija in Aniko, ki sta fascinirana z njeno svobodo in iznajdljivostjo.

Pika Nogavička je zgodba o svobodi, domišljiji in moči biti svoj, ne glede na to, kaj mislijo drugi. Pika je močna, ne samo fizično, ampak tudi v svojem duhu in neodvisnosti, kar je navdih za otroke povsod.

Fantazijski elementi

Čeprav se Pika Nogavička ne odvija v tipično fantazijskem svetu, kot sta Harry Potter ali Gospodar prstanov, je njen svet poln fantastičnih elementov, ki presegajo običajne meje realnosti. Pika ima nadčloveško moč, s katero lahko dvigne svojega konja z eno roko, njena hiša Vila Čira Čara je polna čarobnih in nenavadnih predmetov, njene pustolovščine pa pogosto

vključujejo elemente, ki presegajo vsakdanje življenje. Njena domišljija in sposobnost, da v vsakdanje situacije prinese čarobnost in čudež, ustvarjata svet, kjer je vse mogoče.

Poistovetenje s Piko

Mladostniki se lahko zlahka poistovetijo s Piko zaradi njenega neustrašnega duha, neodvisnosti in edinstvenega pogleda na svet. Njena zavrnitev, da bi sledila pravilom in njena neomajna zvestoba prijateljem, spodbujata vrednote samostojnosti, poguma in pomena pravega prijateljstva.

Za tiste, ki se počutijo drugačne je Pika je idealen lik za vsakogar, ki se počuti izločenega ali drugačnega, saj predstavlja moč in lepoto v biti unikatni.

In znova se najdem kot ljubiteljica pustolovščin in domišljije. Otroci in mladostniki, ki sanjajo o raziskovanju in avanturah, bodo našli navdih v Piki in njenih neverjetnih dogodivščinah.

Vsi tisti, ki cenijo prijateljstvo, se bodo poistovetili z liki Pike, Tomija in Anike, saj predstavljajo ideal prijateljstva, kjer se sprejema različnost in podpira drug drugega v dobrem in slabem.

Pika Nogavička je več kot le zabavna zgodba; je pripoved o sprejemanju sebe, neustrašnem raziskovanju sveta in vrednosti biti zvest samemu sebi in svojim prijateljem. Pika kot lik spodbuja mlade, da razmišljajo izven okvirjev in cenijo svobodo in neodvisnost v vseh oblikah.

4.4 Patrik Ness: Sedem minut čez polnoč

Slika 5: Patrik Ness: Sedem minut čez polnoč

Sedem minut čez polnoč je globoko ganljiva zgodba, ki jo je napisal Patrick Ness. Pripoved se vrti okoli trinajstletnega Conora O'Malleyja, ki se sooča z materino hudo boleznijo. Vsako noč ga mučijo nočne more, toda neke noči ga obišče pravo čudo: pošast v obliki mogočnega drevesa pride k njemu ob 12:07. Ta pošast, ki se hrani z resnicami, zahteva od Conora, da mu pove svojo zgodbo, svojo najglobljo in najbolj bolečo resnico, ki je Conor ni pripravljen priznati.

Fantazijski elementi

V delu Sedem minut čez polnoč fantazijski elementi služijo kot orodje za raziskovanje resničnih in globokih čustvenih tem. Pošast, ki je starodavno drevo, ki se lahko premika in govori, predstavlja metaforo za boj, s katerim se Conor sooča v svojem življenju – soočanje z resnico, izgubo in žalovanjem. Skozi zgodbe, ki jih pošast pripoveduje Conoru, in skozi njihovo interakcijo, se prepletajo resničnost in fantazija, kar bralcem omogoča, da doživijo Conorjevo pot preobrazbe na način, ki je hkrati magičen in globoko resničen.

Poistovetenje s Conorjem

Mladostniki se lahko poistovetijo s Conorjem zaradi njegovega občutka osamljenosti, strahu in notranjega boja. Conorjeva zgodba je zgodba o odraščanju, soočanju z neizogibnim in iskanju moči v ranljivosti.

Tukaj sem se našla sama in se lahko najdejo vsi tisti, ki se soočajo z izgubo ali žalovanjem, saj je Conorjevo soočanje z boleznijo svoje mame in njegovimi občutki nekaj, s čimer se lahko poistoveti vsakdo, ki je doživel izgubo ali se sooča z možnostjo izgube ljubljene osebe.

V tem delu se najdejo mladi, ki iščejo svoj glas. Conorjev boj za izražanje svojih čustev in resnice je primeren za mladostnike, ki se trudijo najti in izraziti svojo identiteto in občutke.

Zgodba nagovarja tudi tiste, ki se ne bojijo raziskovati temnejših čustev in iskati luči v temi.

Sedem minut čez polnoč ponuja edinstveno mešanico fantazije in resničnosti, ki mladim bralcem omogoča, da se poglobijo v svoje občutke in se soočijo z bolečino na način, ki je sočuten, razumevajoč in na koncu katarzičen. Patrick Ness uspe s pomočjo fantazijskih elementov ustvariti zgodbo, ki je tako večplastna kot univerzalna, in ki mladostnikom ponuja možnost, da se poistovetijo z junakom, ki se, tako kot oni, bori, da bi našel svoje mesto v svetu.

4.5 Vpliv mladinske fantastične literature na samopodobo in samozavedanje

Fantastična literatura mladim bralcem omogoča, da se poistovetijo z liki, ki se soočajo z različnimi izzivi, a jih premagujejo z močjo, pogumom in odločnostjo. Conor iz Sedem minut čez polnoč se sooča z bolečino in izgubo, a hkrati odkriva svojo notranjo moč. Conorjeva zgodba pomaga mladostnikom razumeti, da je čustveno izražanje ključnega pomena za osebno rast in da je soočanje z resnico, četudi boleče, prvi korak k zdravljenju. Skozi interakcijo s pošastjo Conor in bralci spoznavajo pomen sprejemanja samega sebe, svojih občutkov in situacij, v katerih se najdejo. Harry Potter, kljub svojim negotovostim in strahovom, raste v vlogo vodje in junaka. Harryjeva zgodba mladostnikom sporoča, da ne glede na težke začetke ali trenutne okoliščine, lahko vsakdo oblikuje svojo pot in postane junak svojega življenja. Harryjeva odločnost, pogum in sposobnost ljubiti kljub težki preteklosti mladim bralcem nudijo model za premagovanje ovir in gradnjo pozitivne samopodobe. Njegova pot je pot osebne rasti, kjer se uči vrednosti prijateljstva, ljubezni, žrtvovanja in poguma. Pika Nogavička s svojim neustrašnim duhom in neodvisnostjo je primer močne samopodobe in samozadostnosti. Njena sposobnost, da živi po lastnih pravilih in se ne podreja družbenim pričakovanjem, mladim bralcem ponuja model za samozavest in samospoštovanje. Pika s svojo radovednostjo, iznajdljivostjo in odločnostjo kaže, da je v redu biti drugačen in da so individualnost in samostojnost dragoceni lastnosti. V Gospodarju prstanov Frodova in Aragornova potovanja odražata procese osebne rasti in sprejemanja odgovornosti. Frodo, kljub svoji majhnosti in zdi se nepomembnosti v velikem svetu, prevzame breme Prstana, kar simbolizira sposobnost posameznika, da prispeva k večjemu dobremu, ne glede na osebne dvome. Aragornova pot od izgnanca do kralja poudarja pomembnost osebne rasti, soočanja s svojo preteklostjo in sprejemanja lastne usode. Obe zgodbi poudarjata, da sta pogum in integriteta ključna za premagovanje notranjih in zunanjih izzivov. Te zgodbe pomagajo mladostnikom prepoznati in ceniti lastne sposobnosti ter jih spodbujajo k razvoju pozitivne samopodobe.

4.6 Razumevanje sveta okoli sebe

Predstavljene fantastične zgodbe mladim bralcem ponujajo bogat nabor vpogledov v razumevanje sveta okoli sebe. Te zgodbe, čeprav zasidrane v fantastičnih svetovih, odražajo čustvene izzive in moralne dileme, s katerimi se srečujemo v vsakdanjem življenju.

Skupaj te zgodbe mladim bralcem omogočajo, da razširijo svoja obzorja in razumevanje sveta. Učijo o kompleksnosti človeških odnosov, o pomenu soočanja z osebnimi in družbenimi izzivi ter o vrednosti empatije in solidarnosti. Preko teh fantastičnih pripovedi se bralci lahko naučijo, kako svoje izkušnje prenesti v realni svet, razvijajo globlje razumevanje družbenih vprašanj in krepijo svojo sposobnost empatije ter kritičnega razmišljanja. Fantazijska literatura tako ne služi samo kot pobeg od realnosti, temveč kot most, ki mladim pomaga razumeti in oblikovati svet okoli sebe.

4.7 Primerjava

Pri primerjalni analizi fantazijskih del, kot so Gospodar prstanov, Harry Potter, Sedem minut čez polnoč in Pika Nogavička, lahko opazimo tako skupne vzorce kot tudi razlike v načinu, kako ta dela obravnavajo realne težave. Ta dela ponujajo bogat vpogled v to, kako fantazijska literatura lahko služi kot orodje za raziskovanje in razumevanje globokih čustvenih in družbenih dilem.

Vsa ta dela na nek način obravnavajo temnejše teme, kot so smrt, izguba, soočanje z zlom, diskriminacija in boj za identiteto. To dokazuje, da fantazijska literatura ne beži pred resnimi temami, ampak jih naslavlja na način, ki je dostopen mladim bralcem.

Ključni element v vseh teh delih je poudarek na pomenu prijateljstva, zavezništva in skupnosti pri premagovanju težav. Ta vzorec poudarja, da noben junak ni sam in da je sodelovanje ključno za doseganje ciljev.

Junaki v teh zgodbah doživljajo osebno rast in razvoj, ko se soočajo z izzivi. Ta skupni vzorec služi kot metafora za odraščanje in učenje, s katerim se srečujejo mladostniki v realnem življenju.

Lahko pa opazimo tudi razlike v temah, načinu obravnave družbenih vprašanj in v tem, kako se liki odzivajo na svetove, v katerih se nahajajo. Te razlike ponujajo različne perspektive in lekcije za mlade bralce.

Gospodar prstanov se osredotoča na epsko bitko med dobrim in zlim, z močnim poudarkom na žrtvovanju, pogumu in prijateljstvu. Zgodba raziskuje teme vodstva, usode in boja proti tiraniji.

Harry Potter obravnava težave mladostnikov, kot so iskanje identitete, diskriminacija in zloraba moči, vpete v širši konflikt med dobrim in zlim. Serija prav tako poudarja pomen izbire in moči ljubezni.

Sedem minut čez polnoč se poglubi v intimno izkušnjo izgube, žalovanja in soočanja z lastnimi strahovi. Zgodba pristopa k družbenim vprašanjem bolj subtilno, osredotoča se na notranje boje posameznika.

V Gospodarju prstanov in Harry Potter serijah so družbena vprašanja vpletena v širšo pripoved o boju proti zlu. Obe deli se raziskujeta, kako se liki organizirajo in združujejo proti skupnemu sovražniku, kar odraža pomembnost skupnosti in solidarnosti.

Sedem minut čez polnoč obravnava družbena vprašanja na bolj osebni ravni, osredotoča se na individualno izkušnjo in čustvene odzive na težke življenjske situacije.

Pika Nogavička se ukvarja z družbenimi normami in pričakovanji na bolj igriv in neposreden način, kar mladim bralcem ponuja drugačen pogled na vrednotenje avtoritete in tradicije. Pika Nogavička izpostavlja individualizem, neodvisnost in kritiko družbenih norm skozi oči razposajene in nekonvencionalne mlade deklice. Poudarek je na avanturi, domišljiji in uporabi proti avtoritetam.

Slika 6: Astrid Lindgren

Slika 7: J. K. Rowling

Slika 8: J. R. R. Tolkien

Slika 9: Patrik Ness

5 REZULTATI

5.1 Prestavitev anketnega vprašalnika

Branje fantastične literature

Pozdravljeni, sem učenka 9. razreda osnovne šole in delam raziskovalno nalogo s področja književnosti. Prosim, da na vprašanja odgovorite iskreno in natančno. Vaši odgovori bodo uporabljeni anonimno in izključno v namen te raziskave. Hvala za vaš čas in sodelovanje.

1. Starost. Označi.

- 15–16
- 17–18

2. Vprašanja o branju fantastične literature. Koliko fantastičnih knjig preberete letno?

- Manj kot 3 knjige.
- Od 3 do 5 knjig.
- Več kot 5 knjig.

3. Katere teme v fantastični literaturi vas najbolj pritegnejo? Možnih je več odgovorov.

- Iskanje identitete (Odkrivanje, kdo si in kaj te definira.).
- Prijateljstvo.
- Ljubezen.
- Družinski odnosi.
- Družbeni pritiski (Pričakovanja družbe, vrstnikov, družine glede tega, kako bi se posamezniki morali obnašati, kaj bi morali doseči in kako bi morali živeti svoja življenja, videz.).
- Drugo: _____

4. Navedite primer knjige (naslov), ki se vam zdi še posebej uspešna pri obravnavi resničnih družbenih izzivov?

5. Vprašanja o povezavah med fantazijsko literaturo in resničnim življenjem. Ali menite, da fantazijska literatura odseva izzive, s katerimi se soočate v resničnem življenju?

- Da.
- Ne.
- Včasih.

6. Vprašanja o vplivu fantazijske literature na mlade bralce. Ali menite, da branje fantazijske literature vpliva na vašo samopodobo in samozavedanje?

- Da, pozitivno.
- Da, negativno.
- Ne opazim vpliva.

7. Na kakšen način vam je fantazijska literatura pomagala pri soočanju z osebnimi ali družbenimi težavami? (Odgovorite s kratkim odgovorom.)

8. S katerim likom iz fantazijske literature ste se najbolj poistovetili in zakaj? (Odgovorite s kratkim odgovorom.)

9. Ali menite, da so liki v fantazijski literaturi realistični in kompleksni, kljub temu da živijo v fantazijskih svetovih?

- Da.
- Ne.
- Včasih.

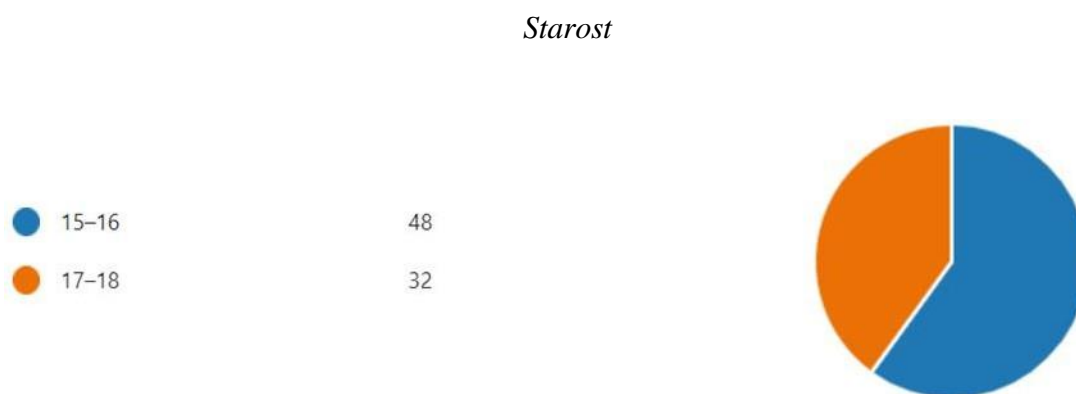
10. Zaključna vprašanja. Kaj bi po vašem mnenju lahko avtorji fantazijske literature izboljšali pri obravnavi resničnih tem?

11. Ali imate kakšne dodatne pripombe ali misli o vplivu fantazijske literature na mladostnike?

5.2 Predstavitev in interpretacija rezultatov

5.2.1 Starost anketirancev

Na anketni vprašalnik je odgovorilo 80 bralcev, od tega jih je bilo največ starih 15–16 let, in sicer 48 (60 %). 32 (40 %) jih je bilo starih 17–18.

Graf 1: Starost anketirancev

5.2.2 Število prebranih fantastičnih knjig letno

Od skupno anketiranih 80 bralcev jih je 30 (38 %) prebralo manj kot 3 fantastične knjige na leto, 21 (26 %) bralcev od 3 do 5 fantastičnih knjig in 29 (36 %) bralcev več kot 5 fantastičnih knjig na leto.

Vprašanja o branju fantastične literature. Koliko fantastičnih knjig preberete letno?

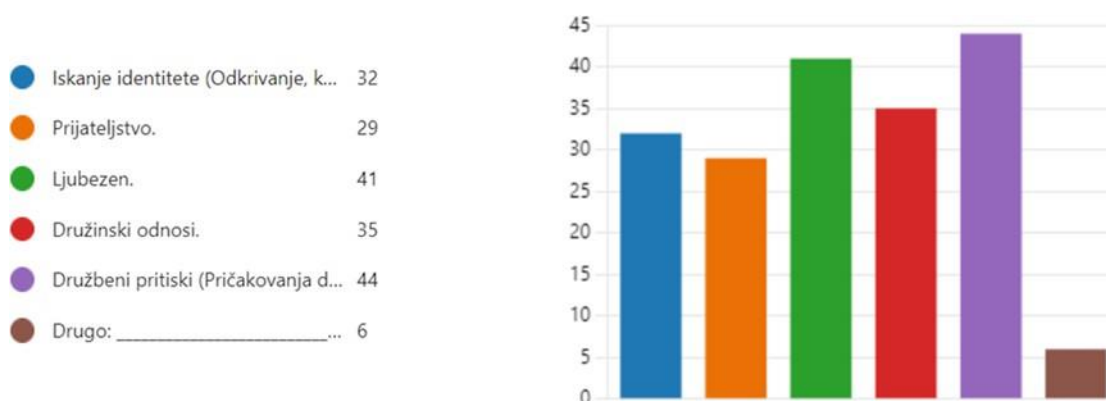
Graf 2: Prebrane fantastične knjige na leto

5.2.3 Najbolj priljubljene teme v fantastični literaturi

Največ bralcev, 44, jih je odgovorilo, da so to teme, ki obravnavajo družbene pritiske (Pričakovanja družbe, vrstnikov, družine glede tega, kako bi se posamezniki morali obnašati, kaj bi morali doseči in kako bi morali živeti svoja življenja, videz.). Samo tri manj, torej 41 bralcev rado posega po fantastični ljubezenski tematiki, sledijo teme o družinskih odnosih, kar pritegne 35 bralcev, 32 bralcev radi berejo fantastične zgodbe s tematiko iskanja identitete (Odkrivanje, kdo si in kaj te definira.), sledi 29 bralcev, ki jih zanima tema prijateljstva in 6 bralcev zanimajo še druge teme, ki niso bile naštet.

Anketirani bralci fantastične literature najbolj cenijo zgodbe, ki raziskujejo družbene pritiske in ljubezensko tematiko, kar odraža željo po povezovanju z lastnimi izkušnjami in čustvenim raziskovanjem v fantastičnem besedilu. Teme kot so družinski odnosi in iskanje identitete, prav tako kažejo na iskanje pripadnosti in osebnega razvoja. Morda bralci fantastične literature manj posegajo po zgodbah s temo prijateljstva, ker v resničnem življenju že doživljajo in cenijo prijateljske odnose, zato iščejo v literaturi teme, ki so manj prisotne v njihovem vsakdanu.

Katere teme v fantastični literaturi vas najbolj pritegnejo? Možnih je več odgovorov.

Graf 3: Najbolj priljubljene teme v fantastični literaturi

5.2.4 Povezava med fantastično literaturo in resničnim življenjem

52 (65 %) bralcev meni, da fantastična literatura odseva izzive, s katerimi se soočajo v resničnem življenju, 22 (28 %) pravi, da včasih in 6 (8 %) bralcev meni, da fantastična literatura ne odseva izzivov, s katerimi se soočajo v resničnem življenju.

Iz tega lahko razberem, da tudi veliko anketiranih bralcev meni, da fantastične knjige niso samo za zabavo, ampak nam lahko res pomagajo razumeti težave, s katerimi se vsi srečujemo. Večina pravi, da lahko v njih najdejo zgodbe, ki so podobne dogodkom, skozi katere sami gredo. To je dobro, ker lahko skozi čarovnike, zmaje in druge svetove razmišljamo o resničnih problemih na nov način. Nekateri sicer mislijo, da fantastične knjige niso povezane z resničnim življenjem, ampak večina nas v njih najde nekaj resnega. Torej, fantastične knjige niso samo beg od realnosti, ampak nam lahko dejansko pomagajo bolje razumeti svet okoli nas.

Vprašanja o povezavah med fantastično literaturo in resničnim življenjem. Ali menite, da fantastična literatura odseva izzive, s katerimi se soočate v resničnem življenju?

Graf 4: Mnenje anketirancev o povezavi med fantastično literaturo in resničnim življenjem

5.2.5 Vpliv fantastične literature na samopodobo in samozavedanje

61 (76 %) bralcev meni, da branje fantastične literature pozitivno vpliva na njihovo podobo in samozavedanje, 15 (19 %) bralcev ne opazi tega vpliva, 4 (5 %) bralci pa menijo, da branje fantastične literature negativno vpliva na njihovo samopodobo in samozavedanje.

Iz dobljenih podatkov lahko sklepam, da večina bralcev fantastične literature pripisuje literaturi pozitivno vlogo pri oblikovanju in utrjevanju lastne identitete in samopodobe. Manjšina, ki ne

opazi vpliva ali ga ocenjuje kot negativnega, je morda zato, ker se primerjajo z neuresničljivimi idealiziranimi liki, kar lahko vodi v občutke nezadostnosti. Prav tako lahko pobeg v fantastične svetove pri nekaterih vzbuja občutek odtujenosti od resničnega življenja in lastnih ciljev, kar posledično vpliva negativno na njihovo samopodobo in samozavedanje. Morda nekateri bralci ne ujamejo vseh globljih pomenov in alegorij v fantastičnih delih, kar lahko vpliva na to, kako dojemajo njihov vpliv na lastno samopodobo in samozavedanje. To je povsem razumljivo, saj je vsako literarno delo polno simbolike in skritih sporočil, ki jih ni vedno lahko razbrati.

Vprašanje o vplivu fantastične literature na mlade bralce. Ali menite, da branje fantastične literature vpliva na vašo samopodobo in samozavedanje?

Graf 5: Mnenje anketirancev o vplivu branja fantastične literature na njihovo samopodobo in samozavedanje.

5.2.6 Realističnost in kompleksnost likov v fantastični literaturi

Da so liki v fantastični literaturi realistični in kompleksni, kljub temu da živijo v fantastičnih svetovih, meni 54 (68 %) bralcev, prav nasprotno pa 10 (13 %) bralcev meni, da temu ni tako in 16 (13 %) bralcev fantastične literature jih meni, da včasih.

Torej večina anketiranih bralcev, ki bere fantastične knjige, meni, da so liki v njih res kot pravi ljudje – zapleteni in zanimivi, se odzivajo na dogodke na načine, ki se zdijo logični in verjetni, kar omogoča bralcem, da se z njimi poistovetijo ali jih razumejo, kljub temu da so del izmišljenih svetov. Kompleksni pa zato, ker imajo tudi svoje težave, se spreminjajo, rastejo, niso samo dobri ali samo slabi, borijo se s težkimi odločitvami in se učijo iz svojih napak. Nekateri pa tega ne vidijo vedno tako, kar kaže, da si bralci knjige razlagajo različno oziroma alegorije razumejo na drugačen način ali tudi ne razumejo.

Ali menite, da so liki v fantastični literaturi realistični in kompleksni, kljub temu da živijo v fantastičnih svetovih?

Graf 6: Povezava med fantastično literaturo in resničnim življenjem

5.2.7 Naslovi fantastičnih knjig, ki najbolj izpostavljajo resnične družbene izzive

Navedite primer knjige (naslov), ki se vam zdi še posebej uspešna pri obravnavi resničnih družbenih izzivov?

Tukaj bom navedla odgovore, ki sem jih z vprašalnikom prejela:

Mali princ (3)	Kit na plaži	Gospodar prstanov (3)
48 Laws of Power	Eragon	Ugly Love
Harry Potter (13)	Pika Nogavička (2 bralca)	Imaginarni svetovi
Invisible Life of Addie Larue	Božanstva in bojevniki	Atomske navade
Twilight	Hobit (2)	Geneza
Silmarilion	Olimpijci	Razcepljeni (3)
Trije konji	Pismo za kralja	Vranja šesterica (2)
After	Otok nenavadnih otrok (3)	Skrivni dnevnik Jadrana Krta
Artemis Fowl	Sedem minut čez polnoč	Lakota
Aladin	Srce iz črnila	Prekletstvo Morigan Vran

Otroci krvi in kosti	Tja in spet nazaj	Otroci kreposti in maščevanja
Čas čudežev	Witcher	Hlapci
Njegova temna stvar	Igre lakote	Nobena (2)
Ne vem (4)	Ne spomnim se (2)	I don care
Ni odgovora (6)	Ne berem	Aristotle and Dante Discover the Secrets of the Universe
Gospodar prstanov (3)		

Tabela 1: Naslovi fantastičnih knjig z najbolj izpostavljenimi resničnimi družbenimi izzivi

Ugotovite iz anketnih odgovorov je, da bralci kot ključna fantastična dela, ki obravnavajo resnične družbene izzive, prepoznavajo različne naslove. Med najpogosteje omenjenimi so Harry Potter, Gospodar prstanov, Mali princ, Razcepljeni in Otok nenavadnih otrok. Odgovori, kot so ne vem, ne spomnim se ali odgovora ni, kažejo na raznolikost bralnih izkušenj in zanimanja za to tematiko.

5.2.8 Način soočanja z osebnimi in družbenimi težavami skozi fantastično literaturo

Na kakšen način vam je fantastična literatura pomagala pri soočanju z osebnimi ali družbenimi težavami?

V tabeli predstavljam odgovore, ki sem jih prejela z vprašalnikom. Odgovori so dobesedno prepisani; podobni odgovori so zapisani skupaj.

Da vidiš, da grejo tudi drugi ljudje skozi enake stvari in kako lahko reagiraš.
Našla sem situacije, v katerih sem in razumela določene zadeve in našla ršitve.
Samozavest; Večja samozavest; Samostojnost, samopodoba; Zvišala samopodobo.
Pocutim se nemocno.
Poistovetenje z liki.
Saj pove veliko poucnega.

Sprostitev.
Odnosi.
Ja, videl sem, da nisem samo jaz v taki situaciji, če pisatelji o tem pišejo. In mi je dalo neko upanje, da bo boljše, ker je glavna junakinja tudi živila s prijatelji lepo življenje. Poiskal sem si prijatelje dobre.
S branjem pozabim na probleme.
Da sem videla, kaj pomeni, če imaš prave prijatelje, ki ti stojijo ob strani. Da to cenim in lažje prebrodim marsikatero težavo.
spoznavanje enakosti
Pomogla mi je pri reševanju težav.
Pač vživel sem se v lik, se odmaknil iz tega sveta in mi je bil ta čas dragocen.
Vec nauči o življenju
Kako se v tem svetu, tudi v šoli, v labirintu iluzij, laži, prevar in spletk ne izgubiti, ampak spopasti.
Žal mi ni, ker ne maram fantazijske literature
Da sem spoznal svet, v katerem živim in dejstvo, kako preživeti v takem svetu.
Oboje mi je pomagala, ker ta dela pač ponujajo neke odgovore, ki jih potem preneseš v svojo situacijo.
V Harryju Potterju najdeš veliko napotkov, kako ravnati v življenju.
Da mi je pokazala, kako se lahko skozi različne like soočim s težavami in jih uspešno rešujem, če se le da.
Ne berem toliko te literature, Ne berem dosti
Pri obojih, ker sem se lahko zatekel v fantazijski svet in bil junak in na koncu se je vse dobro končalo z neko rešitvijo.
Ugotovila sem, kaj je v življenju pomembno in kaj nepomembno.
Mi ni. Zvišala je standarde in ali pa dala znake na kaj moreš biti pozoren.
lahko na drugačen način razmišljam o družbi in svojem življenju.

Spodbuja domišljijo, s tem pa tudi vidim več rešitev za kakšno situacijo v življenju.
da je vse mogoče, Bujna domišljija
Ugotovila sem, da vedno obstaja upanje, čeprav na prvi pogled ni tako videti.
Ker sama doživljam lastne družinske izzive, se lahko poistovetim s čustvi, konflikti in ljubeznijo.
omagala videti vrednost raznolikosti in sprejemanja drugih.
Da je boj za pravičnost pomemben.
Da je treba sprejemati drugačnost in da smo v premagovanju težav močnejši, če nas je več.
Kako se lahko tudi najmanjši posameznik sooči z velikimi izzivi in kako pomembno je pogumno stopiti iz svoje cone udobja.
Pomagajo razumeti pomen zavzemanja za pravice in boj proti nepravilnosti v realnem svetu.
Kako se lahko soočimo in prilagodimo na težke življenjske situacije.
Da sem razmislil o lastnih vrednotah in o tem, kakšno moč imam odločati v življenju.
Kot dekle sem se iz zgodb naučila, da tudi v najtemnejših časih lahko najdemo luč, če smo obkroženi s pravimi ljudmi in verjamemo v dobro.
Da drugačnost ni ovira, ampak moč. Kot deklica sem se iz zgodb naučila, da je pogum, da si zvest samemu sebi in da so prava prijateljstva neprecenljiva.
Da vidimo probleme skozi like
Fantazijska literatura mi je ponudila beg v domišljjski svet, ki mi je pomagal za trenutek umakniti se od vsakdanjih težav ter mi nudil perspektivo, kako premagati ovire.
Izbiranje med dobrim in slabim
Fantazijska literatura omogoča bralcu pobeg od vsakdanjih težav in na ta način nudi posamezniku prostor, kjer si lahko psihično opomore in sprosti. Fantazijska literatura nudi posamezniku občutke upanja, zaradi pogostih motivov premagovanja ovir in osebnostne rasti.
Pozitivno
Da, preko tem kot so preživetje, moralne dileme in iskanje pripadnosti.

Z obravnavo iskanja identitete, kritiko avtoritete in pomen svobode izbire.
Ponuja vpogled v boj proti nepravilnosti in pomen poguma ter solidarnosti v težkih časih.
Teme, ki so predstavljene, so takšne, ki so aktualne dandanes, samo prepoznati jih moraš.
Najprej mi je branje zelo všeč, da lahko greš alo iz tega sveta v drugi svet, pa tudi to, da vidiš, kako glavni junaki razrešujejo težave in ti dajo kakšno idejo.
V redu mi je, ko se tudi glavni junak sooča s situacijami kot mi, navadni smrtniki in da potem, ko bereš, lahko sprejmeš ali pa tudi ne, rešitev, ki ti jih ponujajo junaki.
Skoraj vsako delo obravnava te teme ... pa jih prepoznaš in potem spremljaš, kako junaki delujejo v teh težavah.
Da moraš biti zvest lastnim prepričanjem.
Poudarja, kako lahko posameznikove edinstvene lastnosti, ki so morda videne kot slabosti, postanejo moči. Spodbuja sprejemanje samega sebe in vrednost prijateljstva.
Ko berem različne zgodbe, me pritegnejo, ker so fantazijske, potem pa vedno razmišljam, da je to pravzaprav enako v realnem svetu. Pa kaj pozitivnega prenesem v ta svet.
Knjige poudarjajo pomen poguma, vztrajnosti in moči skupnosti pri premagovanju ovir, kar lahko bralcem služi kot navdih pri soočanju z lastnimi težavami.
Razumeš svet
če le razumeš, ti lahko pomaga v vsem, saj so liki zelo večplastni.
Mi ni (10)
Brez odgovora (4)

Tabela 2: Odgovori bralcev o vplivu fantazijske literature na osebno in družbeno soočanje z izzivi

Analiza odgovorov na anketno vprašanje o vplivu fantazijske literature na osebno in družbeno soočanje z izzivi kaže, da večina bralcev doživlja literaturo kot vir navdiha in učenja. Bralci najdejo v literaturi odsev lastnih življenjskih situacij, kar jim pomaga pri iskanju rešitev in razumevanju težav. Mnogi poročajo o povečani samozavesti in samopodobi, ki jo pripisujejo identifikaciji z liki in njihovimi potovanji, kar lahko vodi do večje samostojnosti in občutka moči. Nekateri bralci se v literaturi počutijo nemočne, kar lahko kaže na globoko empatijo z

liki, medtem ko drugi izpostavljajo poistovetenje z liki in prenos poučnih elementov zgodb v svoj vsakdan.

Zgodbe, ki jih bralci najdejo v fantastičnih delih, jim nudijo upanje, sprostitev in potrditev, da niso sami v svojih izkušnjah. Literatura služi kot domišljjsko zatočišče, kjer lahko bralci pridobijo nov vidik gledanja na dogodke v resničnem življenju in se psihično okrepijo. Ta odkritja izražajo, da fantastična literatura ne le odraža realne dileme, ampak tudi aktivno prispeva k bralčevemu spoprijemanju s temi izzivi, jim pomaga graditi osebne vrednote in jih opremlja z orodji za premagovanje težav. Vendar nekateri bralci niso zaznali vpliva ali so bili brez odgovora, kar znova kaže na raznolikost individualnih odzivov na literaturo. V celoti pa ti odzivi kažejo, da fantastična literatura služi kot pomemben most med domišljjo in realnostjo, ki mladim bralcem omogoča, da razmišljajo o svojem mestu v svetu in kako se soočati z življenjskimi izzivi.

5.2.9 Poistovetenje z likom in utemeljitev

S katerim likom iz fantastične literature ste se najbolj poistovetili in zakaj?

V tabeli predstavljam odgovore anketiranih bralcev. Odgovori so dobesedno prepisani in niso lektorirani.

Aristotle	Z malim princem (3); in tudi z vrtnico ter lisico.
Ilepotica in zver	Addie Larue - sanjačica, ki išče svojo vlogo v svetu
Spider man	Maglor, ker imava veliko skupnih stvari.
Harry Potter, kljub groznim razmeram doma je samostojno nadaljeval pot	čudo, ker de včasih pocutim odrinjena iz družbe
Antagonistom	V otroštvu s Piko Nogavičko.
Kaz Brekker	harry potter
Mogoče z Giny iz Harryja Potterja.	Hobit
Z dečkom iz zgodbe.	Z Anaksimander

Z Beatris, saj gre za iskanjem identitete, saj se tudi sam pogosto soočam z vprašanji, kdo sem in kam spadam.	večkrat sem bral in sem se vedno z drugim likom poistovetil.
Z vsemi, saj vsak član šesterice nosi s seboj svojo bolečo preteklost in osebne demone. Njihove zgodbe so mi pokazale, kako je mogoče premagati težke okoliščine in rasti kljub njim, ter kako preteklost ne določa naše prihodnosti.	Jadran Krt (Skrivni dnevnik Jadrana Krta - Sue Townsend)
Z Jakobom	S Frodom.
Z lahko se poistovetiš z junaki iz knjig, če te knjiga "potegne" vase.	Holy, ker je pogumna in predana. Lahko sem opazovala svoje občutke in dileme, ko sem brala. Pa da se zavedam svoje odgovornosti v življenju.
S Conorjem, ker včasih nočemo videti resnice in si priznati kaj, čeprav bi s tem začeli reševati probleme.	aladin zanimiv je; Aladin
Thalio, ker si želi ljubezni in naravno življenje.	Z Maggie, ker se je pripravljena boriti za tisto, kar je prav in zaščititi tiste, ki jih ima rada.
Z Jessico, ker se sooča z občutkom izločenosti in nezaželenosti, a sčasoma odkrije svoje edinstvene sposobnosti in mesto, kjer pripada.	Z Zelig Adebolo zaradi njenega poguma in odločnosti, da spremeni svet kljub osebnim izgubam in bolečinam. Njena pot me je navdihnila, da verjamem v svojo moč in v pomembnost boja za tisto, v kar verjamem.
Poistovetil sem se z Jacobom, ker se tudi sam sooča z iskanjem svojega mesta v svetu in odkriva svoje prave sposobnosti.	Poistovetil sem se z Bilbom , saj njegova pot od previdnega hobita do pogumnega pustolovca je lahko navdihujoča za vsakogar, ki se sooča z lastnimi strahovi.
Mogoče z Zelig zaradi poguma.	Z Julijo, saj razmišlja podobno kot jaz.

Mogoče z Beatrice, ker se je znala soočiti z lastnimi strahovi. Ni me motilo, da je dekle.	S Hermiono zaradi njene inteligence, odločnosti in zavezanosti pravici.
S Piko.	V knjigi "Divergent" sem se najbolj poistovetil z Beatrice "Tris" Prior, saj sem tudi sam doživel proces odkrivanja lastne identitete in premagovanja lastnih strahov.
Geralt of Rivia	Hermione Granger - zaradi svoje inteligentnosti in odločnosti
To je subjektivno; vsak lik ponuja različne vidike za identifikacijo.	Lyra Belacqua zaradi njene radovednosti in poguma ali Will Parry zaradi njegove odločnosti in zaščitniške narave.
Katniss Everdeen, zaradi njene neomajne volje do preživetja in zaščite svojih bližnjih.	Vsak lik je takšen, da bi se lahko pistovetil.
Nikoli se ne postavim samo v en lik, poskuša spremljati zgodbo skozi vse like.	Z vsemi pravzaprav. vsak ima nekaj.
Niti se ne poistovetim toliko samo z enim.	S Tiurijem, zaradi njegove neomajne zavezanosti nalogi in pripravljenosti delovati pravično, ne glede na osebno tveganje.
Percy Jackson je zagotov ta oseba, zaradi njegove neposrednosti, humorja in neomajne zvestobe prijateljem, kar ga dela lahko dostopnega in vzornika mnogim mladim bralcem.	Ne postavljam se samo v en lik.
Z glavnim junakom, Torakom zaradi njegove odločnosti in sposobnosti prilagajanja, ali z Renn zaradi njene inteligence in lojalnosti, odvisno od osebnih lastnosti in izkušenj bralca.	Ne vem (3) Brez odgovora (3) Ne, nobenim (13) Ne berem veliko te literature (2)

Tabela 3: Liki, s katerimi se bralci poistovetijo v fantastičnih delih

Analiza odgovorov na vprašanje o poistovetjenju z liki v fantastični literaturi razkriva, da bralci najdejo odmeve lastnih izkušenj, čustev in težav v raznolikih junakih teh del. Nekateri bralci se poistovetijo z liki, ki so se soočili z velikimi življenjskimi preizkušnjami in premagali težave, kot je to vidno v odgovorih o Harryju Potterju in Mali princ. Drugi cenijo like, ki predstavljajo samozavest, pogum in samostojnost, kar bralcem pomaga pri gradnji lastne samopodobe in samozavedanja. Poistovetenje z liki jim omogoča, da občutijo manj osamljenosti v lastnih težavah in dobijo upanje ter inspiracijo za osebno rast.

Bralci izpostavljajo, da jim liki iz fantastičnih zgodb pomagajo pri razumevanju in vrednotenju odnosov, pri iskanju identitete in pri soočanju s strahovi. Nekateri so se z liki poistovetili zaradi njihovega iskanja pravice, sprejemanja drugačnosti in boja proti nepravilnosti. Vendar pa so nekateri odgovori tudi pokazali, da se vsi bralci ne najdejo v fantastičnih likih ali pa te literature sploh ne berejo, kar kaže na raznolikost bralnega zanimanja. V splošnem pa odzivi kažejo, da liki v fantastični literaturi služijo kot močna orodja za bralce, ki iščejo razumevanje sebe in načine za spopadanje z življenjskimi izzivi.

5.2.10 Izboljšave tem v fantastični literaturi

Kaj bi po vašem mnenju lahko avtorji fantastične literature izboljšali pri obravnavi resničnih tem?

V tabeli predstavljam odgovore anketiranih bralcev. Prepisani so dobesedno in niso lektorirani.

Aktualne teme so vključene
Mislim, da so dovolj aktualni s temami glede na družbene razmere in težave mladostnikov.
bolj poenostavili vse
Več "resničnih" dogodkov
Manj izmisljenih in več realnih situacij
Več fantastičnih del, ki obravnavajo bullying.
Malo bolj realistične scene bojevanja kjer nena ena oseba premaga cele vojske
Mogoče malo več o medvrstniškem nasilju v obliki fantastične zgodbe.
da bi se pogovarjali z drugimi o temi knjige

Malo posodobili teme.
Pisali o vec problemih
Mogoče še kaj več na temo spletnega nasilja skozi take fantazijske zgodbe.
Mogoče več sodobnih tem, s katerimi se mladi soočamo.
Da bi bile zgodbe v nekaterih primerih bolj realistične
Naredili vprašalnik za duševno prizadete in odgovore vnesli v besedilo knjige.
jih prikazali bolj resnično
Mogoče napisati še za katero skupino, bolj enostavno mogoče. Za mladostnike s posebnimi potrebami ali kaj podobnega.
Mogoče še več različnih življenjskih izkušenj, ki bi lahko omogočilo širšo obravnavo resničnih tem in zagotovilo, da se različni bralci vidijo zastopane v zgodbah.
Mogoče manj alegorij in metafor, da bi s tem lahko obravnavali kompleksne teme na način, ki bi bil hkrati izzivalen in dostopen mladostnikom.
da je bolj realistično
Mogoče kakšna vprašanja na koncu za razmišljanje.
Manj domišljije
Več tem, kar se tiče duševnega zdravja.
Psihološki razvoj likov.
Lahko bi razširili obravnavo globalnih vprašanj, da bi bralce spodbudili k širšemu razmišljanju o družbenih nepravilnostih in kako se te odražajo v različnih kulturah.
Več aktualnih tem
Več tem v smislu iskanja smisla življenja.
Mogoče bolj celovit pogled, širši, na določeno temo.
Mogoče v tem delu bi lahko bilo bolj poudarjeno upanje.
Mogoče, da bi lahko še bolj poglobljeno razmišljali.
Mogoče več likov z različnih okolij in družin.

Vse, kar sem prebrala, se mi zdi v redu.
Da ne dajejo laznega upanja
Avtorji fantazijske literature bi lahko izboljšali obravnavo resničnih tem z večjo pozornostjo na kompleksnost človeške narave ter vključevanjem raznolikosti in družbenih vprašanj, da bi poglobili pomen in privlačnost njihovih zgodb.
več človečnosti
Lahko bi izboljšali na način, da bi razvili bolj kompleksne odnose med liki, kar bi odražalo raznolikost realnih človeških interakcij.
Večji poudarek na duševnem zdravju in socialni pravičnosti.
Morda globlje raziskovanje družbenih in etičnih dilem v sodobnem kontekstu.
Večja raziskava o posledicah travme in psihološkega vpliva na preživele.
Morda sproti aktualizirati.
Skrbeti, da so primerna za današnji čas.
Več ekologije mogoče.
Morda bi lahko še bolj poudarili notranje dileme in psihološki razvoj likov skozi njihova moralna preizkušanja.
Mogoče globlje čustvene odzive junakov
Včasih razvoj likov skozi zgodbo ... počasi.
Morda še kakšne razlage metafor in alegorij, če česa ne razumeš.
Ja
Nič (12); Ne vem (10); Brez odgovora (7); Nimam ideje; Ne bi (2);

Tabela 4: Mnenje bralcev o izboljšavah tem v fantazijski literaturi

Iz odgovorov na vprašanje, kako bi avtorji fantazijske literature lahko izboljšali obravnavo resničnih tem, izhaja, da si bralci želijo večje vključitve aktualnih družbenih vprašanj, bolj realističnih pristopov in poglobljenega psihološkega razvoja likov. Mnogi izpostavljajo

potrebo po večjem poudarku na medvrstniškem nasilju, duševnem zdravju in socialni pravičnosti ter po raznolikosti v likih in situacijah, ki bi bolje odražale kompleksnost realnega sveta. Prav tako bralci predlagajo, da bi avtorji lahko poenostavili zapletene teme skozi manj alegorij in metafor ter vključili vprašanja za razmislek, da bi spodbudili globlje razumevanje obravnavanih tem.

Poleg tega obstaja želja po več "resničnih" dogodkih in manj izmišljenih situacijah, kar kaže na interes za literaturo, ki bolj neposredno odraža bralčevo realnost. Nekateri predlogi kažejo tudi na željo po aktualizaciji tem in bolj celovitem obravnavanju globalnih vprašanj, kar bi lahko spodbudilo širše razmišljanje o družbenih nepravilnostih. Kljub temu nekateri bralci menijo, da je trenutno stanje zadovoljivo in ne vidijo potrebe po spremembah, kar ponovno kaže na veliko različnih mnenj in pričakovanj med bralci.

Če povzamem, odzivi nakazujejo, da bralci cenijo fantazijsko literaturo, ki se ne boji obravnavati zahtevnih tem in ki bralcem omogoča, da skozi pripovedi raziskujejo in reflektirajo lastne izkušnje in svet okoli sebe. Predlagane izboljšave bi lahko pripomogle k še bogatejši in globlji izkušnji branja, ki ne samo zabava, ampak tudi izobražuje in spodbuja kritično mišljenje.

5.2.11 Misli in pripombe o vplivu fantazijske literature na mladostnike

Ali imate kakšne dodatne pripombe ali misli o vplivu fantazijske literature na mladostnike?

Odgovori so prepisani dobesedno in niso lektorirani.

Zdi se mi v redu, da nam fantazijska literatura na zanimiv način podaja rešitve.
Ja, daje jim lažno upanje da so zmožni necesa kar pac enostavno ne morejo doseči.
Zdi se mi brez pomena, saj je fantazija
Zdi se mi super, da obstaja. Mogoče malo več obveznega branja v šoli.
Zelo rada berem fantazijsko literaturo že iz otroštva in je vedno bil svet, kamor sem se lahko zatekla.
V redu mi je, rad berem. Ima veliko vplivov na različnih področjih, odvisno katero knjigo bereš. Pomaga najti rešitev, kako se spopasti z nekaterimi težavami.

V redu mi je, rad berem. Ima veliko vplivov na različnih področjih, odvisno katero knjigo bereš. Pomaga najti rešitev, kako se spopasti z nekaterimi težavami.
Da, prevelik poudarek dajemo na to literature namesto, da bi brali kaj za življenje potrebnega
Ja, če že ni vedno možna rešitev, je pa vsaj to, da neke stvari razumemo, se s tem pomirimo in poskušamo gledati na stvari pozitivno, kolikor je mogoče.
Da je ta literatura v redu. Lahko potuješ v fantastične svetove, pa še kakšen odgovor za življenje ti da.
V redu je, ker pozitivno vpliva. Samo mi je žal, da moji sošolci ne berejo veliko te literature.
Da mi je v redu, da taka literatura obstaja. Zanimiva in koristna.
Menim, da bi več mladostnikov moralo brati knjige, ki se navezujejo na mladino.
Nič, vseč mi je takšno branje, ker spodbuja, da v teh fantastičnih svetovih razberem, kaj to pomeni v realnem svetu.
Ja, razvoj empatije.
Ja, da spodbuja razvoj bralnih navad in ljubezen do literature. Zanimive zgodbe in dinamični liki lahko privabijo tudi tiste, ki sicer ne bi posegli po knjigi.
Da mi je super to brati, saj mladostniki prepoznavamo lastne strahove, sanje skozi fantastične like, kar nam v življenju lahko pomaga, ko se soočamo s težavami.
da imamo bujno domišljijo
Super je, ker mladostnikom pomaga razumeti sebe in svet okoli sebe na bolj poglobljen način.
Da bi jo morda lažje lahko sledili in razumeli, manj metafor.
Še naprej naj spodbuja pozitivne vrednote.
Pomembno je, da avtorji nadaljujejo z vključevanjem resničnih tem v svoja dela, da bi mladim omogočili boljše razumevanje sveta okoli sebe in jih naučijo, da postanejo aktivni udeleženci v svojih skupnostih.
Da lahko fantastična dela pomagajo, da bolj razumemo, kar se nam vsak dan dogaja.
Super se mi zdi. Recimo v tem delu vsak sposoben doseči nekaj, kar si zada, seveda v skladu z nekimi realnimi možnostmi.

Niti ne, saj vsako delo nas nekaj nauči življenje, tako kot to delo, da postanemo bolj ozaveščeni in aktivni državljani.
Da, branje takih knjig človeku zelo pomaga v življenju, da dobijo motivacijo, upanje.
Fantazijska literatura lahko pomembno vpliva na mladostnike, saj spodbuja domišljijo, razvija kritično razmišljanje ter ponuja vpogled v moralna vprašanja. Hkrati lahko služi kot vir navdiha za premagovanje osebnih izzivov in razvijanje empatije.
Fantazijska literatura pri mladostniku spodbuja domišljijo in ustvarjalnost, omogoča raziskovanje moralnih vrednot in daje možnost bralcu da se z likom identificira, kar pa omogoča razvoj empatije. Pretirana identifikacija z junakom pa lahko vodi v negativne učinke (Freud - obrambni mehanizmi).
Vzpodbuja empatijo in same pozitivne stvari.
meni je v redu brati to literaturo, saj govori o moralnosti, veri in znanosti, kar je dragoceno za razvoj kritičnega mišljenja.
Nimam, na mladostnike vpliva pozitivno.
Veliko ima vpliva, pozitivnega, zato mi je žal, saj imam občutek, da mladi premalo berejo to literaturo.
Da jih premalo ve, kako lahko pozitivno vpliva in daje neko rešitev v obdobju mladostništva.
Rad berem, ker mi zapisano velikokrat pomaga pri razmišljanju v življenju.
Meni je ravno ta literatura dala razumeti pomen odgovornosti.
Nič, vseč mi je tudi zabaven in dostopen način določenih fantazijskih del.
da je dobro brati to literaturo, ker ti včasih pomaga, ko ne upaš drugega vprašati, kako rešiti svoje težave.
Ne, takšna dela lahko spodbudijo tudi zanimanje za zgodovino in druga področja.
Nimam, super je, ker se veliko naučiš o ravnanju v življenju.
da bi jo več brali in prepoznali vrednost.
Ja (2)
Nič (30); Brez odgovora (8)

Tabela 5: Misli in pripombe o vplivu fantazijske literature na mlade bralce

Odgovori na vprašanje o dodatnih mislih in pripombah glede vpliva fantastične literature na mladostnike ponovno ponujajo vpogled v raznolike perspektive bralcev. Večina se strinja, da fantastična literatura pozitivno vpliva na mladostnike, saj spodbuja domišljijo, razvija empatijo in omogoča pobeg iz vsakdanjega življenja. Poudarjajo, da fantastična dela nudijo možnost za raziskovanje moralnih vprašanj, razvijanje bralnih navad in identifikacijo z liki, kar lahko pomaga pri soočanju s težavami in razumevanju sveta.

Nekateri bralci izražajo zaskrbljenost, da fantastična literatura lahko daje lažno upanje ali preveč poudarja nemogoče cilje, kar bi lahko vplivalo na realistično dojetje sposobnosti in omejitev. Drugi menijo, da bi lahko literatura bolje obravnavala aktualne teme in bila bolj povezana z resničnimi izkušnjami mladostnikov, da bi bila tako bolj relevantna in uporabna.

Kljub temu prevladuje mnenje, da fantastična literatura mladostnikom nudi dragocene vpoglede in orodja za osebni razvoj, spodbuja kritično mišljenje in omogoča razvoj vrednot, kot so moralnost, odgovornost in aktivno državljanstvo. Mnogi poudarjajo pomembnost nadaljevanja vključevanja resničnih tem in spodbujanja mladih k branju te vrste literature, da bi lahko izkoristili njene pozitivne učinke.

Skupno gledano, odzivi kažejo na široko priznanje vrednosti fantastične literature za mladostnike, hkrati pa izpostavljajo potrebo po nadaljnem prilagajanju in razvoju žanra, da bi bil še bolj v pomoč potrebam in izzivom sodobne mladine.

Slika 10: Fantastična literatura je kot čarobno ogledalo, ki slika vrata v neznano, skozi katera mladost vstopa, da si našla sebe med zvezdami svojih sanj.

6 RAZPRAVA

Na podlagi zbranih podatkov in analize odgovorov anketiranih bralcev lahko sklepam o postavljenih hipotezah in odgovorim na raziskovalno vprašanje.

Raziskovalno vprašanje:

Kako mladinska fantazijska literatura preko svojih zgodb in likov odseva in obravnava aktualne družbene teme, s katerimi se soočajo mladostniki?

Tako iz teoretičnega raziskovanja kot na podlagi odgovorov bralcev fantazijske literature lahko zapišem, da mladinska fantazijska literatura odraža in obravnava aktualne družbene teme na več načinov. Skozi fantastične elemente, simboliko in like se ta literatura loteva resničnih izzivov, kot so iskanje identitete, medvrstniško nasilje, družinski odnosi, duševno zdravje in družbene neenakosti. Zgodbe ponujajo mladostnikom ogledalo lastnih izkušenj in jim hkrati nudijo možnost, da razmišljajo o rešitvah in načinih za soočanje z lastnimi življenjskimi težavami. Fantazijska literatura tako služi kot orodje za razvoj empatije, samozavedanja in kritičnega mišljenja, obenem pa spodbuja domišljijo in ustvarjalnost.

Hipoteze:

H1: Mladinska fantazijska literatura ne ponuja le pobega iz realnosti, temveč se v njej pogosto skrivajo alegorije na realne družbene izzive.

Hipotezo 1 potrdim. Odgovori bralcev in analiza literarnih del kažejo, da fantazijska literatura pogosto uporablja fantastične elemente in zgodbe za obravnavanje globokih in resničnih družbenih tem. Bralci prepoznavajo povezave med zgodbami in lastnimi izkušnjami, kar kaže na to, da literatura služi kot sredstvo za razmislek o realnih izzivih.

H2: Glavni junaki in junakinje v fantazijski literaturi se pogosto soočajo z izzivi, ki so alegorično povezani z izzivi, s katerimi se srečujejo mladi bralci v resničnem življenju.

Hipotezo 2 potrdim. Liki v fantazijski literaturi se soočajo z raznolikimi izzivi, ki odražajo tiste v resničnem življenju mladostnikov, kot so iskanje pripadnosti, soočanje z izgubo in boj proti nepravilnosti. Poistovetenje z liki in njihovimi potovanji pomaga mladostnikom pri oblikovanju lastnih strategij za soočanje z življenjskimi izzivi.

H3: Mladinska fantazijska literatura lahko ponudi mladostnikom orodja za boljše razumevanje in soočanje z lastnimi življenjskimi težavami.

Hipotezo 3 potrdim. Fantazijska literatura ponuja bogat vir zgodb in likov, s katerimi se lahko mladostniki poistovetijo in iz katerih črpajo navdih za lastno življenje. Bralci poročajo o pozitivnih učinkih branja fantazijskih del na samopodobo, samozavedanje in razumevanje sveta. Literatura ponuja vpogled v reševanje konfliktov, razvijanje empatije in gradnjo medosebnih odnosov.

Na podlagi zbranih podatkov, analize anketnih odgovorov in pregleda literarnih del lahko sklepam, da je cilj raziskovalne naloge dosežen. Analiza izbranih fantazijskih del, kot so Harry Potter, Gospodar prstanov, Sedem minut čez polnoč in Pika Nogavička, je pokazala, da avtorji uporabljajo fantazijske elemente v pripovedi za obravnavo tem, ki so tesno povezane z resničnim življenjem mladostnikov.

Mladinska fantazijska literatura pogosto obravnava temo iskanja identitete skozi like, ki se soočajo z izzivi in odkrivajo svoje mesto v tem svetu. Preko teh zgodb mladostniki lahko raziskujejo lastne občutke in doživetja ter razvijajo razumevanje svoje identitete.

Tema prijateljstva je osrednjega pomena v mnogih fantazijskih delih, kjer so liki pogosto predstavljeni v procesu izgradnje in vzdrževanja globokih prijateljskih odnosov. To mladim bralcem ponuja vpogled v pomembnost medosebnih odnosov in podpore.

Ljubezen je pogosto raziskana v fantazijski literaturi, tako romantična kot platonična, kar mladostnikom omogoča, da raziskujejo svoja čustva in razumevanje ljubezenskih odnosov.

Preko dinamike med liki in njihovimi družinami fantazijska literatura naslavlja kompleksnost družinskih odnosov, vključno z ljubeznijo, konflikti in razumevanjem, kar mladostnikom ponuja ogledalo lastnim družinskim izkušnjam.

Fantazijska dela pogosto vključujejo elemente, ki odražajo družbene pritiske, kot so pričakovanja, izključenost in boj za pravičnost, kar mladim omogoča razmislek o lastnem mestu v družbi in kako se soočiti z družbenimi izzivi.

Anketni odgovori kažejo, da mladinski bralci prepoznavajo te teme v fantazijskih delih in se z njimi poistovetijo. Izražajo, da branje teh del vpliva na njihovo samopodobo, samozavedanje in razumevanje sveta. Mladostniki poročajo o pozitivnih učinkih branja fantazijske literature, vključno z občutkom upanja, moči in pripadnosti.

Cilj raziskovalne naloge je bil dosežen, saj je bilo ugotovljeno, da mladinska fantazijska literatura odseva in naslavlja resnične izzive mladostnikov. Literatura ne samo da ponuja

zabavo in beg iz realnosti, ampak tudi pomaga mladim bralcem pri osebnem in socialnem razvoju, jim omogoča, da bolje razumejo sebe in druge ter jih opremlja z orodji za soočanje z izzivi življenja.

Slika 11: Fantazijska literatura

7 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Vsebina raziskovalne naloge ima tudi uporabno vrednost.

Ta raziskovalna naloga o vplivu fantazijske literature na mladostnike nosi pomembno družbeno odgovornost, saj osvetljuje, kako ta žanr lahko služi kot orodje za osebni in družbeni razvoj. Z analizo del, kot so Gospodar prstanov, Harry Potter, Sedem minut čez polnoč in Pika Nogavička, raziskava poudarja, kako fantazijska literatura ne le zabava, ampak tudi spodbuja mlade bralce k razmisleku o pomembnih življenjskih vprašanjih, krepi njihovo samopodobo in jim pomaga razumeti svet okoli sebe.

S predstavitvijo likov, ki se soočajo z raznolikimi izzivi in čustvenimi stanji, fantazijska literatura mladim bralcem omogoča, da vživijo v izkušnje drugih. To lahko poveča empatijo in razumevanje za različne perspektive, kar je temelj za bolj sočutno in vključujočo družbo.

Z obravnavo kompleksnih tem in moralnih dilem fantazijska literatura spodbuja mlade k razvoju kritičnega mišljenja. Bralci se učijo, kako analizirati situacije, razmišljati o posledicah dejanj in vrednotiti različne možnosti rešitev.

Zgodbe o junakih, ki premagujejo ovire, krepijo občutek samozavesti in odpornosti med mladimi bralci. Sporočilo, da so notranja moč, pogum in vztrajnost ključni za premagovanje težav, je pomembna lekcija za osebni razvoj.

Fantazijska literatura mladim ponuja ogledalo lastnih izkušenj in čustev skozi like in zgodbe, kar jim lahko pomaga pri raziskovanju in oblikovanju lastne identitete.

Skozi fantastične zgodbe, ki obravnavajo teme, kot so diskriminacija, moč, izguba in žrtvovanje, se mladi lahko naučijo o kompleksnosti družbenih vprašanj in razvijejo svoja stališča in vrednote.

Zanimive zgodbe in bogati fantazijski svetovi lahko povečajo zanimanje za branje med mladimi, kar je ključno za razvoj bralnih sposobnosti in splošnega izobraževanja.

Raziskovalna naloga o fantazijski literaturi in njenem vplivu na mladostnike tako ponuja dragocen vpogled v moč zgodb, da oblikujejo, izobražujejo in navdihujejo. S poudarkom na družbeni odgovornosti ta raziskava prispeva k razumevanju, kako literatura ne samo odseva družbo, ampak ima tudi moč, da jo oblikuje – spodbuja razvoj bolj empatičnih, razmišljujočih in odpornih posameznikov. Ta doprinos ni pomemben le za mlade bralce fantazijske literature,

ampak za družbo kot celoto, saj krepi temelje za gradnjo bolj razumevajočega, vključujočega in odpornega sveta.

Če strnem, zakaj mislim, da je moja naloga družbeno odgovorna. Moja raziskava o mladinski fantastični literaturi lahko vpliva na družbeno odgovornost mladih. Z osvetlitvijo, kako fantastične zgodbe odsevajo in pomagajo mladim bralcem pri razumevanju resničnih družbenih dilem, lahko raziskava spodbudi večjo ozaveščenost o pomembnih temah, kot so družinski odnosi, vrstniški pritisk in iskanje osebne identitete.

Prav tako lahko pripomore k razvoju empatije, ko bralci v literaturi prepoznajo čustva in izkušnje, ki so jim blizu. To povečuje njihovo sposobnost za razumevanje različnosti in medsebojno podporo. Z analizo vpliva, ki ga ima branje na samopodobo in samozavedanje, lahko moja raziskava spodbudi mlade k bolj odgovornemu vedenju in krepi njihovo pripravljenost za soočanje z osebnimi in družbenimi izzivi.

S tem ko raziskava poudarja, da lahko mladinska fantastična literatura služi kot orodje za osebni razvoj in razumevanje širšega sveta, prispeva k oblikovanju bolj odgovorne in razumevajoče skupnosti. Tako lahko vaša raziskava postane dragocen vir, ki mladim ne samo ponuja beg iz resničnosti, temveč jih tudi opremi z znanjem in veščinami za premagovanje resničnih življenjskih preizkušenj.

Med pisanjem raziskovalne naloge sem se ravnala po načelih družbene odgovornosti, saj se dobro zavedam, da s svojimi ugotovitvami vplivam na druge.

Slika 12: Branje fantastične literature

8 ZAKLJUČEK

V okviru raziskovalne naloge sem se posvetila analizi mladinske fantazijske literature z namenom raziskati, kako ta obravnava teme, ki so tesno povezane z resničnim življenjem mladostnikov. Poudarek je bil na temah, kot so iskanje identitete, prijateljstvo, ljubezen, družinski odnosi in družbeni pritiski. Rezultati raziskave so pokazali, da fantazijska literatura lahko služi kot pomemben vir za mlade bralce pri njihovem osebnem in socialnem razvoju.

Glavni rezultati analize literarnih del kažejo, da avtorji fantazijske literature spretno prepletajo fantastične elemente z resničnimi življenjskimi izzivi mladostnikov. Literatura odseva kompleksnost mladostniškega obdobja in ponuja vpogled v reševanje problemov, s katerimi se lahko mladostniki poistovetijo. Branje fantazijskih del spodbuja razvoj empatije, krepi samozavedanje in omogoča razumevanje čustvenih procesov.

Ugotovitve raziskave pa tudi kažejo, da je bila ena od glavnih težav pri delu omejenost na izbrana literarna dela, ki morda ne odražajo celotnega spektra mladinske fantazijske literature. Kljub temu sem uspela doseči zastavljeni namen raziskave in osvetliti pomen fantazijske literature za mlade bralce. Odprta ostajajo vprašanja o vplivu različnih žanrov fantazijske literature in možnost nadaljnjih raziskav na tem področju.

Raziskava ima tudi do neke mere uporabno vrednost, saj lahko morda kakšen učitelj ali knjižničar uporabi rezultate za boljše razumevanje potreb mladih bralcev in jim tako pomaga izbrati literaturo, ki bo podpirala njihov razvoj, čeprav vem, da to učitelji in knjižničarji zagotovo vedo bolje in več, kot pa so rezultati moje raziskovalne naloge. Je prav tako lahko služi kot podlaga za razvoj programov spodbujanja branja med mladimi.

V prihodnosti bi lahko raziskavo nadgradili z večjim vzorcem anketiranih in z analizo večjega števila literarnih del različnih avtorjev. To bi omogočilo globlji vpogled v vpliv fantazijske literature na mladostnike in prispevalo k bolj celovitemu razumevanju njenega pomena v mladinski kulturi.

Morda bi se lahko poiskalo vzroke, zakaj nekateri bralci menijo, da branje fantazijske literature negativno vpliva nanje; morda bi se tukaj lahko povezali še s psihologijo. Zanimivo bi bilo tudi večje število fantazijskih del razporediti od bolj enostavnega do zahtevnega branja in za katero starost bi bilo kaj primerno.

Če za sam zaključek še zapišem nekaj svojih misli. Vsak bralec si v svetu književnosti izbere tisto literarno zvrst in vrsto, ki mu je najbližja, ki jo morda najbolj »potrebuje« ali pa čisto

preprosto uživa v branju. Mladinska literatura z vsemi svojimi zvrstmi in vrstami nagovarja mlade bralce tako, kot sem raziskovala v meni najljubši, fantazijski mladinski literaturi, le vsaka na svoj način. Tako kot se jaz rada potopim v fantazijske svetove, se poistovetim z liki in z njimi hodim po njihovih poteh, sem z njimi v fantazijskem svetu, včasih letim visoko nad tlemi ali celo čaram in imam posebne moči, sklepam iskrena prijateljstva in še več in več ter na koncu velikokrat prenesem neka nova spoznanja v svoje življenje, tako nekdo vse to doživi ob branju poezije ali dolgih mladinskih romanov ali karkoli si izbere. Svojega »bralnega okusa« ne želim nikomur vsiljevati, morda si želim le, da bi vseeno fantazijska mladinska literatura dobila mesto, ki si ga zasluži, na knjižnih policah mladih bralcev in v njihovih srcih, saj morda marsikdo ne ve, da mladinska fantazijska literatura ni le zatočišče za domišljijo, ampak tudi varno mesto za raziskovanje in razvoj identitete. Morda se zdi, da bralci bežijo v fantazijske svetove, a v resnici se skozi njih soočajo z resničnostjo, ki je včasih preveč kompleksna in zastrašujoča, da bi se z njo spopadli neposredno. Zato je fantazijska literatura most med mladostniškimi sanjami in realnostjo, kjer se mladi lahko naučijo, kako biti junaški, sočutni in samozavestni tako v izmišljenih kot resničnih svetovih.

Naslov Čarobna ogledala družbe je več kot zgolj poetična metafora za vsebino moje raziskovalne naloge; je jedrnat povzetek mojih ugotovitev, katere sem že pred samim raziskovanjem predvidevala in so že takrat veljala za moje osebno dožemanje fantazijske literature. Fantazijska literatura tako ni le odsev stvarnosti, ampak čarobno ogledalo, ki, mladim ne le prikazuje odsev družbe, ampak jih tudi vodi k razumevanju in sprejemanju svoje vloge v njej.

9 VIRI IN LITERATURA

9.1 Knjižni viri

Blažič, M. (2003). *Slovenska realistična in fantastična pripoved pri pouku književnosti v osnovni šoli*. Obdobja 21. 663–668.

Furlan, T. (1998). *Elementi znanstvene fantastike v slovenski mladinski literaturi*: diplomska naloga. Ljubljana.

Kenda, J. J. (2009). *Fantazijska književnost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kovač, M. (2020). *Berem, da se poberem*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Lindgren, A. (2015). *Pika Nogavička*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Ness, P. (2013). *Sedem minut čez polnoč*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Rowling, J. K. (2021). *Zbirka Harry Potter*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Slusser, G., W, G. (2004). *Znanstvena fantastika, kanonizacija, marginalizacija in akademsko*. Ljubljana: Založniški atelje Blodnjak.

Todorov, T. (1975). *The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre*. Cornell University Press.

Tolkien, J. R. R. (2023). *Gospodar prstanov*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Zupan Sosič, A. (2006). *Fantastika in sodobni slovenski roman ob koncu stoletja*. Jezik in slovstvo, 2001, letnik 46, številka 4, 149–160.

Westfahl, G., Slusser, G. (2004). *Znanstvena fantastika, kanonizacija, marginalizacija in akademsko*. Ljubljana: Založniški atelje Blodnjak. Stran 9.

9.2 Spletni viri

Fran: Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (2016). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. [spletni vir] pridobljeno 11. 2. 2023 iz URL naslova: <https://fran.si/>

Burcar Lilijana: Novi val nedolžnosti v otroški literaturi. Pridobljeno z URL naslova: <http://www.zamisel.org/burcar-lilijana-novi-val-nedolznosti-v-otroski-literaturi> (Pridobljeno 10. 10. 2023)

Artnik, G. (2012). Mladinska fantastična pripoved in njena umestitev v koncept sodobne slovenske mladinske fantastične proze. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno z URL naslova: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-ELZAVD5D> (Pridobljeno 15. 10. 2023)

9.3 Viri slik

Slika 1: Chat GPT (po mojih navodilih)

Slika 2: <https://emka.si/cdn/shop/products/3831022486162.jpg?v=1682350268> (Pridobljeno 19. 1. 2024)

Slika 3: <https://emka.si/cdn/shop/files/GOSPODAR-PRSTANOV-maketa-komplet-1100.jpg?v=1694601356> (Pridobljeno 19. 1. 2024)

Slika 4: https://www.mladinska-knjiga.si/sites/www.mladinska.com/files/styles/auto_x_275/public/images/pika_nogavicka_1_100px-rob_3px.jpg (Pridobljeno 21. 1. 2024)

Slika 5: https://www.dobreknjige.si/Images/Img_00004571_big.gif (Pridobljeno 21. 1. 2024)

Slika 6: https://astridlindgrensnas.se/wp-content/uploads/2020/02/astrid_lindgren.jpg (Pridobljeno 21. 1. 2024)

Slika 7: <https://www.jkrowling.com/wp-content/uploads/2022/05/J.K.-Rowling-2021-Photography-Debra-Hurford-Brown-scaled.jpg> (Pridobljeno 21. 1. 2024)

Slika 8: <https://cdn.britannica.com/65/66765-050-63A945A7/JRR-Tolkien.jpg> (Pridobljeno 21. 1. 2024)

Slika 9: <https://www.booktrust.org.uk/globalassets/images/writer-in-residence/archive/patrick-ness-16x9.jpg> (Pridobljeno 21. 1. 2024)

Slika 10: https://i.etsystatic.com/20083083/r/il/44a71d/4759025823/il_fullxfull.4759025823_n62j.jpg

(Pridobljeno 21. 1. 2024)

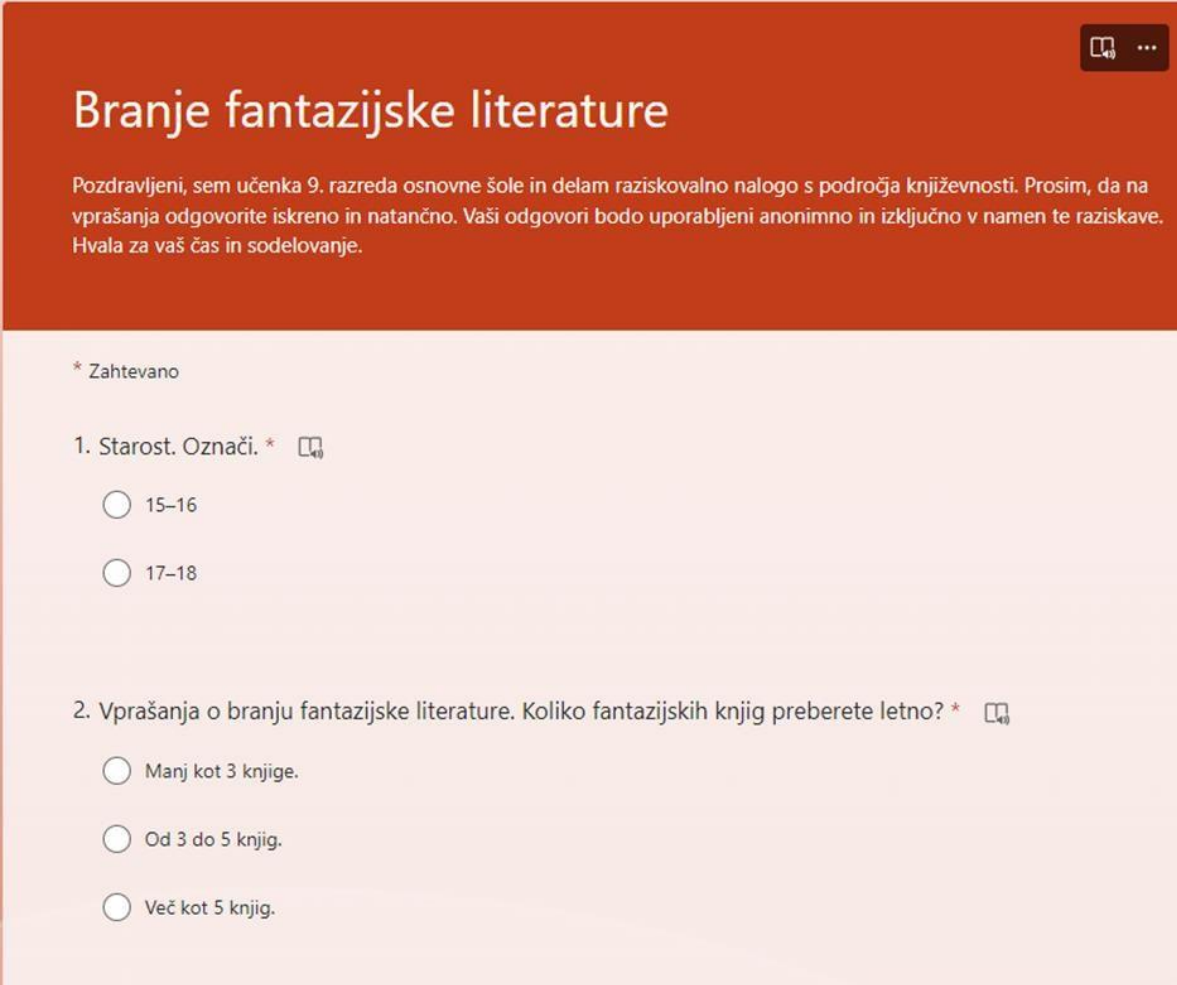
Slika 11: <https://i.pinimg.com/736x/6d/ac/74/6dac749bdf5590999f6f14bb11d425bb.jpg>

10 PRILOGE

Povezava do spletne ankete: <https://forms.office.com/e/6yfCRHyGFJ>

10.1 Priloga 1

Anketni vprašalnik za srednješolce: Branje fantastične literature

The image shows a screenshot of a survey form titled "Branje fantastične literature" (Reading of fantasy literature). The form is set against a dark red header with white text. Below the header, there is a white background with a light red gradient. The survey questions are in Slovenian. The first question asks for the respondent's age, with two radio button options: "15-16" and "17-18". The second question asks how many fantasy books are read per year, with three radio button options: "Manj kot 3 knjige.", "Od 3 do 5 knjig.", and "Več kot 5 knjig.". There are small icons for a mobile device and a menu in the top right corner of the form area.

Branje fantastične literature

Pozdravljeni, sem učenka 9. razreda osnovne šole in delam raziskovalno nalogo s področja književnosti. Prosim, da na vprašanja odgovorite iskreno in natančno. Vaši odgovori bodo uporabljeni anonimno in izključno v namen te raziskave. Hvala za vaš čas in sodelovanje.

* Zahtevano

1. Starost. Označi. *

15-16

17-18

2. Vprašanja o branju fantastične literature. Koliko fantastičnih knjig preberete letno? *

Manj kot 3 knjige.

Od 3 do 5 knjig.

Več kot 5 knjig.

3. Katere teme v fantastični literaturi vas najbolj pritegnejo? Možnih je več odgovorov. *

- Iskanje identitete (Odkrivanje, kdo si in kaj te definira.).
- Prijateljstvo.
- Ljubezen.
- Družinski odnosi.
- Družbeni pritiski (Pričakovanja družbe, vrstnikov, družine glede tega, kako bi se posamezniki morali obnašati, kaj bi morali doseči in kako bi morali živeti svoja življenja, videz.).
- Drugo:

4. Navedite primer knjige (naslov), ki se vam zdi še posebej uspešna pri obravnavi resničnih družbenih izzivov? *

Vnesite svoj odgovor

5. Vprašanja o povezavah med fantastično literaturo in resničnim življenjem. Ali menite, da fantastična literatura odseva izzive, s katerimi se soočate v resničnem življenju? *

- Da.
- Ne.
- Včasih.

6. Vprašanja o vplivu fantastične literature na mlade bralce. Ali menite, da branje fantastične literature vpliva na vašo samopodobo in samozavedanje? *

- Da, pozitivno.
- Da, negativno.
- Ne opazim vpliva.

7. Na kakšen način vam je fantazijska literatura pomagala pri soočanju z osebnimi ali družbenimi težavami? (Odgovorite s kratkim odgovorom.) *

Vnesite svoj odgovor

8. S katerim likom iz fantazijske literature ste se najbolj poistovetili in zakaj? (Odgovorite s kratkim odgovorom.) *

Vnesite svoj odgovor

9. Ali menite, da so liki v fantazijski literaturi realistični in kompleksni, kljub temu da živijo v fantazijskih svetovih? *

- Da.
- Ne.
- Včasih.

10. Zaključna vprašanja. Kaj bi po vašem mnenju lahko avtorji fantazijske literature izboljšali pri obravnavi resničnih tem? *

Vnesite svoj odgovor

11. Ali imate kakšne dodatne pripombe ali misli o vplivu fantazijske literature na mladostnike? *

Vnesite svoj odgovor

Ko oddate odgovor, lahko natisnete njegovo kopijo

Pošlji